

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Procederende belangenorganisaties in de polder: een interdisciplinair perspectief op de toegang tot de rechter

Stolk, R.

Citation

Stolk, R. (2024, April 23). *Procederende belangenorganisaties in de polder: een interdisciplinair perspectief op de toegang tot de rechter*. Meijers-reeks. Uitgeverij Paris, Zutphen. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3748024>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3748024>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Literatuurlijst

Aarts & Van Heusden 2020

J.C.A. Aarts & L.A. van Heusden, 'Exceptieve toetsing: over de operationalisering van de toetsing aan het evenredigheidsbeginsel', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2020/72, p. 181-188.

Van Abeelen 2015

D.M.J. van Abeelen, 'Een collectieve schadevergoedingsactie in Nederland; met voldoende waarborgen omkleed?', *Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht* 2015/3, p. 19-27.

Van Abeelen & Weterings 2013

D.M.J. van Abeelen & W.C.T. Weterings, 'De rol van de D&O-verzekering bij collectieve acties door aandeelhouders', *Tijdschrift voor Ondernemingsbestuur* 2013/2, p. 31-43.

Adams & Janse 2022

M. Adams & R. Janse, "'Tegendemocratie" en het Nederlandse vertegenwoordigende stelsel', in: J. Goossens e.a. (red.), *Rechtsvorming in een hypercomplexe samenleving: Bundel n.a.v. de Staatsrechtconferentie 2022*, Oisterwijk: Wolf Legal Publishers 2022, p. 107-130.

Adriaanse 2022

M.E. Adriaanse, 'Een alternatieve oplossing voor Varkens in Nood', *JBplus* 2022/5, p. 69-79.

Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 2021

Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, *Lessen uit de kinderopvang-toeslagzaken: Reflectierapport van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State*, 2021.

Allern & Bale 2012

E.H. Allern & T. Bale, 'Political parties and interest groups: Disentangling complex relationships', *Party Politics* 2012/1, p. 7-25.

Allison 1994

W.F. Allison, 'Fuller's Analysis of Polycentric Disputes and the Limits of Adjudication', *The Cambridge Law Journal* 1994/53, p. 367-383.

Ankersmit 1987

F.R. Ankersmit, 'Politieke representatie: Betoog over de esthetische staat', *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden* 1987/3, p. 358-379.

Arshi & O'Conneide 2004

M. Arshi & C. O'Conneide, 'Third Party Interventions: the Public Interest Re-affirmed', *Public Law* 2004, p. 69-77.

- Asscher-Vonk & Groenendijk 1999
I.P. Asscher-Vonk & C.A. Groenendijk (red.), *Gelijke Behandeling: regels en realiteit. Een juridische en rechtssociologische analyse van de gelijke behandelingswetgeving*, Den Haag: Sdu 1999.
- Asser Procesrecht/Giesen 1 2015
I. Giesen, *Mr. C. Assers's Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Procesrecht. 1. Beginselen van burgerlijk procesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.
- Assink 2022
B. Assink, *Het recours objectief, een herwaardering* (diss. Nijmegen), Deventer: Wolters Kluwer 2022.
- Baasch 2017
R. Baasch, 'Reorganizing Organizational Standing', *Virginia Law Review* 2017/103, p. 18-35.
- Babcock e.a. 2021
R.E. Babcock e.a., *Civil Procedure: Cases and Problems*, Frederick MD: Aspen Publishing 2021.
- Barbiers 2020
D.L. Barbiers, 'Beoordeling van schadevergoedingsvorderingen door de rechter in collectieve actie', *Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht* 2020/35, p. 240-254.
- Barkhuysen 2012
T. Barkhuysen, 'Ruim baan voor belangenorganisaties', *Nederlands Juristenblad* 2012/646, p. 725.
- Barkhuysen & Jak 2020
T. Barkhuysen & N. Jak, 'De amicus curiae in het bestuursrecht wettelijk verankerd, experimenteren maar!', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2020/171, p. 367-373.
- Barkhuysen & Schuurmans 2013
T. Barkhuysen & Y. Schuurmans, 'Een prejudiciële procedure in het bestuursrecht?', *Ars Aequi* 2013/0736, p. 736-729.
- Bauman 2000
Z. Bauman, *Liquid Modernity*, Cambridge: Polity Press 2000.
- Bauman 2013
Z. Bauman, *Liquid Love: On the Frailty of Human Bonds*, Londen: John Wiley & Sons 2013.
- Baumgartner & Leech 1998
F.R. Baumgartner & B.L. Leech, *Basic Interests: The Importance of Groups in Politics and Political Science*, Princeton: Princeton University Press 1998.
- Baur 2011
D. Baur, *NGOs as Legitimate Partners of Corporations: A Political Conceptualization*, Dordrecht: Springer 2011.
- Bauw 2017
E. Bauw, *Politieke processen: Over de rol van de civiele rechter in de democratische rechtsstaat*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2017.
- Bauw 2023
E. Bauw, 'Vechten tegen windmolens: het representativiteitsvereiste bij ideële vorderingen als idee-fixe', *Ars Aequi* 2023, p. 434-440.

- Bauw & Van der Linden 2016
E. Bauw & T. van der Linden, 'Claimorganisaties tussen wildgroei en regulering', *Tijdschrift Ondernemingsrechtpraktijk* 2016/564, p. 26-33.
- Bauw, De Meijer, Westerveld & De Wolff 2022
E. Bauw, M.E. de Meijer, M. Westerveld & D.J.B. de Wolff, *Togadragers in de rechtsstaat: De juridische professies en de toegang tot het recht*, Den Haag: Boom juridisch 2022.
- Bauw & Voet 2017
E. Bauw & S. Voet, 'Van stok achter de deur tot keurslijf?', *Nederlands Juristenblad* 2017/206, p. 240-247.
- Beenders & Kluwen 2022
D.J. Beenders & T.D.A. Kluwen, 'De ontvankelijkheidsfase onder de WAMCA: de beperkte conclusie van antwoord en het vonnis', *Tijdschrift voor de Procespraktijk* 2022/4, p. 125-132.
- De Beer 2016
P. de Beer, 'Afbrokkelende legitimiteit van het poldermodel', in: M. Keune (red.), *Nog steeds een mirakel? De legitimiteit van het poldermodel in de eenentwintigste eeuw*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2016, p. 83-114.
- De Beer & Berntsen 2019
P. de Beer & L. Berntsen, 'Vakbondlidmaatschap onder druk in Nederland, maar niet in België', *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken* 2019/3, p. 255-274.
- Bell 1976
D.A. Bell, 'Serving Two Masters: Integration Ideals and Client Interests in School Segregation Litigation', *Yale Law Journal* 1976/85, p. 470-516.
- Van den Berge e.a. 2020
L. van den Berge, M.F. Vermaat, M. Lurks, N.A. van Renssen & S. van Heukelom-Verhage, *Maatwerk in het Bestuursrecht* (VAR 164), Den Haag: BJu 2020.
- Berger 1981
S. Berger (red.), *Organizing Interests in Western Europe: Pluralism, Corporatism, and the Transformation of Politics*, Cambridge: Cambridge University Press 1981.
- Berry & Wilcox 2018
J.M. Berry & C. Wilcox, *The Interest Group Society*, New York: Routledge 2018.
- Beyers 2004
J. Beyers, 'Voice and access: Political practices of European interest associations', *European Union Politics* 2004/2, p. 211-240.
- Binderkrantz 2008
A.S. Binderkrantz, 'Different groups, different strategies: How interest groups pursue their political ambitions', *Scandinavian Political Studies* 2008/2, p. 173-200.
- Binderkrantz, Christiansen & Pedersen 2014
A.S. Binderkrantz, P.M. Christiansen & H.H. Pedersen, 'Interest Group Access to the Bureaucracy, Parliament and the Media', *Governance* 2014/28, p. 95-112.
- Binderkrantz & Krøyer 2012
A.S. Binderkrantz & S. Krøyer, 'Customizing strategy: Policy goals and interest group strategies', *Interest Groups & Advocacy* 2012/1, p. 115-138.
- Blaisdell 1941
D.C. Blaisdell, *Economic Power and Political Pressures*, 1941.
- Blaisdell 1957
D.C. Blaisdell, *American Democracy under Pressure*, New York: Ronald Press 1957.

Blankenstein 2020

C. Blankenstein, 'Daar is het laatste woord nog niet over gezegd: Een onderzoek naar de mogelijkheid van een prejudiciële procedure in het bestuursrecht', in: G.J. Stoepker e.a. (red.), *Experimenteren in het bestuursrecht* (Preadviezen Jonge VAR 2020), Den Haag: Boom juridisch 2021, p. 103-141.

Blasi 2009

G. Blasi, 'Framing Access to Justice: Beyond Perceived Justice for Individuals', *Loyola of Los Angeles Law Review* 2009/3, p. 913-948.

De Blois 2011

M. de Blois, 'Discriminatie van politieke partijen in naam der gelijkheid', *Christen Democratische Verkenningen* 2011, p. 161.

Blokland 2005

H. Blokland, *Pluralisme, democratie & politieke kennis*, New Haven: Koninklijke van Gorcum 2005.

De Bock 2020

R. de Bock, 'De rechter als waakhond', *Ars Aequi* 2020, p. 900.

Bone 2011

R.G. Bone, 'The Puzzling Idea of Adjudicative Representation: Lessons for Aggregate Litigation and Class Actions', *George Washington Law Review* 2011/79, p. 577-627.

Boogaard 2013

G. Boogaard, *Het wetgevingsbevel: Over constitutionele verhoudingen en manieren om een wetgever tot regelgeving aan te zetten* (diss. Amsterdam UvA), Oisterwijk: Wolf Legal Publishers 2013.

Boogaard 2016

G. Boogaard, 'Urgenda en de rol van de rechter: Over de ondraaglijke leegheid van de trias politica', *Ars Aequi* 2016/1, p. 26-33.

Boogaard 2020

G. Boogaard, 'Urgenda: Tijd voor een constitutioneel hof?', *Ars Aequi* 2020, p. 862-863.

Van Boom 2019

W.H. van Boom, 'WCA _ WCAM _ WAMCA', *Tijdschrift voor Consumentenrecht & handelspraktijken* 2019/4, p. 154-160.

Van Boom & Luiten 2015

W.H. van Boom & J.L. Luiten, 'Procesfinanciering door derden', *RMThemis* 2015/5, p. 188-199.

Van Boom & Weber 2017

W.H. van Boom & F. Weber, 'Collectief procederen: Ontwikkelingen in Nederland en Duitsland', *Weekblad voor privaatrecht, notariaat en registratie* 2017/7145, p. 291-299.

Van den Bor & Bij de Vaate 2020

C. van den Bor & D.M.A. Bij de Vaate, 'Collectief procederen door de vakbond', *Tijdschrift Recht en Arbeid* 2020/12, p. 2-9.

Bosters 2017

M.W.F. Bosters, 'Het wetsvoorstel collectieve schadevergoedingsactie: de scope rule nader bekeken', *Nederlands Tijdschrift voor Handelsrecht* 2017/5, p. 246-256.

- Bouwen & McCown 2007
P. Bouwen & M. McCown, 'Lobbying versus litigation: political and legal strategies of interest representation in the European Union', *Journal of European Public Policy* 2007/14, p. 422-443.
- Bovend'Eert 2021
P.P.T. Bovend'Eert, 'Machtenscheiding en rechtsstaat (of rechtersstaat?) na Urgenda', *RegelMaat* 2021/3, p. 132-144.
- Braun 2016
C. Braun, 'Het Nederlandse poldermodel langs de democratische meetlat', in: M. Keune (red.), *Nog steeds een mirakel? De legitimiteit van het poldermodel in de eenentwintigste eeuw*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2016, p. 37-60.
- Braun 2022
C. Braun, *Ongekende belangen: Over maatschappelijke democratie en bestuurlijke responsiviteit* (oratie Leiden), Leiden: Leiden University Press 2022.
- Brennan 2009
G. Brennan, 'Climate change: A rational choice politics view', *Australian Journal of Agriculture and Resource Economics* 2009/3, p. 309-326.
- Brickhill 2018
J. Brickhill, *Public Interest Litigation in South Africa*, Kaapstad: Juta & Company Ltd 2018.
- Van den Broek & Enneking 2014
B. van den Broek & L. Enneking, 'Public Interest Litigation in the Netherlands: A Multidimensional Take on the Promotion of Environmental Interests by Private Parties through the Courts', *Utrecht Law Review* 2014/3, p. 77-90.
- Bronsteen & Fiss 2003
J. Bronsteen & O. Fiss, 'The Class Action Rule', *Notre Dame Law Review* 2003/78, p. 1419-1454.
- De Bruycker & Beyers 2019
I. de Bruycker & J. Beyers, 'Lobbying Strategies and Success: Inside and Outside Lobbying in the European Union Legislative Politics', *European Political Science Review* 2019/1, p. 57-74.
- Budlender, Marcus & Ferreira 2014
S. Budlender, G. Marcus & N. Ferreira, 'Public interest litigation and social change in South Africa: Strategies, tactics and lessons' (rapport voor *The Atlantic Philanthropies*), 2014.
- Bunea & Baumgartner 2014
A. Bunea & F.R. Baumgartner, 'The State of the Discipline: Authorship, research designs, and citation patterns in studies of EU interest groups and lobbying', *Journal of European Public Policy* 2014, p. 1412-1434.
- Burns 1963
J.M. Burns, *The Deadlock of Democracy: Four-Party Politics in America*, Hoboken: Prentice-Hall 1963.
- Van Buuren 1978
P.J.J. van Buuren, *Kringen van belanghebbenden: in het bijzonder in procedures tegen de overheid* (diss. Nijmegen), Deventer: Kluwer 1978.
- Van Buuren 2003a
P.J.J. van Buuren, 'Van belanghebbende naar actio popularis en weer terug', *Gst.* 2003/80.

Van Buuren 2003b

P.J.J. van Buuren, 'Zin en onzin over de actio popularis', in: B.P.M. van Ravels & M.A. van Voorst van Beest (red.), *Natuurlijk van belang: Opstellen aangeboden aan Prof. mr. P.C.E. van Wijmen*, Deventer: Kluwer 2003, p. 161-170.

Caldeira & Wright 1990

G.A. Caldeira & J.R. Wright, 'Amici Curiae Before the Supreme Court: Who Participates, When, and How Much?', *The Journal of Politics* 1990, p. 782-806.

Carter 1991

R.L. Carter, 'A Tribute to Justice Thurgood Marshall', *Harvard Law Review* 1991/105, p. 23-76.

Chayes 1976

A. Chayes, 'The Role of the Judge in Public Law Litigation', *Harvard Law Review* (89) 1976, p. 1281-1316.

Chayes 1982

A. Chayes, 'The Supreme Court 1981 Term – Foreword: Public Law Litigation and the Burger Court', *Harvard Law Review* 1982/96, p. 4-60.

Chen 2013

A.K. Chen, 'Rights Lawyer Essentialism and the Next Generation of Rights Critics', *Michigan Law Review* 2013/6, p. 903-929.

Chen & Cummings 2013

A.K. Chen & S.L. Cummings, *Public Interest Lawyering: A Contemporary Perspective*, New York: Wolters Kluwer Law & Business 2013.

Chubb & Peterson 1989

J.E. Chubb & P.E. Peterson, *Can the Government Govern*, Washington D.C.: Brookings Institution Press 1989.

Cichowski 2007

R.A. Cichowski, *The European Court and Civil Society: Litigation, Mobilization and Governance*, Cambridge: Cambridge University Press 2007.

Cichowski 2016

R. Cichowski, 'The European Court of Human Rights: Amicus Curiae and Violence against Women', *Law & Society Review* (50) 2016, afl. 4, p. 890-919.

Cimini 2004

C.N. Cimini, 'Legal Aid/Legal Services', in: G. Mink & A.M. O'Connor (red.), *Poverty and Social Welfare in America: An Encyclopedia of History, Politics, and Policy*, Santa Barbara: ABC CLIO 2004, p. 434-437.

Claes e.a. 2021

M. Claes, A.W. Heringa, M. van der Sluis & M. Stremmer, *Rechtsvergelijkend onderzoek constitutionele toetsing* (onderzoeksrapport), Maastricht University 2021.

Clark & Wilson 1961

P.B. Clark & J.Q. Wilson, 'Incentive Systems: A Theory of Organizations', *Administrative Science Quarterly* 1961/6, p. 129-166.

Collins, Corley & Hamner 2015

P.M. Collins, P.C. Corley & J. Hamner, 'The Influence of Amicus Curiae Briefs on U.S. Supreme Court Opinion Content', *Law & Society Review* 2015/49, p. 917-944.

Commissie Claimcode 2019

Commissie Claimcode, *Claimcode 2019*, Den Haag: Boom juridisch 2019.

- Cover 1975
R.M. Cover, *Justice Accused: Antislavery and the Judicial Process*, New Haven: Yale University Press 1975.
- Craig 2004
B.H. Craig, *Courting Change: The Story of the Public Citizen Litigation Group*, Washington D.C.: Public Citizen Group 2004.
- Crawford 1939
K.G. Crawford, *The Pressure Boys: The Inside Story of Lobbying in America*, New York: J. Messner 1939.
- Cummings 2004
S.L. Cummings, 'The Politics of Pro Bono', *UCLA Law Review* 2004/52, p. 1-49.
- Cummings 2008
S.L. Cummings, 'The Internationalization of Public Interest Law', *Duke Law Journal* 2008/57, p. 891-1036.
- Cummings 2011
S.L. Cummings (red.), *The Paradox of Professionalism: Lawyers and the Possibility of Justice*, Cambridge: Cambridge University Press 2011.
- Cummings 2011
S.L. Cummings, 'Litigation at Work: Defending Day Labor', *UCLA Law Review* 2011/58, p. 1617-1703.
- Cummings 2012
S.L. Cummings, 'The Pursuit of Legal Rights – and Beyond', *UCLA Law Review* 2012/59, p. 506-549.
- Cummings 2017
S.L. Cummings, 'Movement Lawyering', *University of Illinois Law Review* 2017/5, p. 1645-1732.
- Cummings & Rhode 2009
S.L. Cummings & D.L. Rhode, 'Public Interest Litigation: Insights from Theory and Practice', *Fordham Urban Law Journal* 2009/36, p. 603-651.
- Daalder 1999
E.J. Daalder, 'Belangenorganisaties, de door hen behartigde belangen en het andere belang', in: A.G. Castermans e.a. (red.), *Opstellen voor de Landsadvocaat, voor deze J.L. de Wijkerslooth*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 1999, p. 53-61.
- Dahl 1950
R.A. Dahl, *Congress and Foreign Policy*, New York: Harcourt, Brace and Company 1950.
- Dahl 1961
R. Dahl, *Who Governs? Democracy and Power in an American City*, New Haven: Yale University Press 1961.
- Dahl & Lindblom 1953
R.A. Dahl & C.E. Lindblom, *Politics, Economics and Welfare*, New York: Harper & Brothers 1953.
- Damen 2009
L.J.A. Damen, "'Beroepsklagers" verjaagd uit de heilige tempel van het bestuursrecht aan het Lange Voorhout?', *Ars Aequi* 2009, p. 51-59.

- Damen 2022
L.J.A. Damen, 'Waaier na het kinderopvangtoeslagenschandaal een frisse wind door de bestuursrechtspraak?', *Ars Aequi* 2022, p. 627-643.
- Damen & Nicolai 2003
L.J.A. Damen & P. Nicolai, *Bestuursrecht. Deel 1: Systeem, bevoegdheid, besluitvorming, handhaving*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2003.
- Damen e.a. 2016
L.J.A. Damen e.a., *Bestuursrecht 1: Systeem, bevoegdheid, bevoegdheidsuitoefening, handhaving*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2016.
- Dammingh & Van den Berg 2017
J.J. Dammingh & L.M. van den Berg, 'Procesfinanciering door derden: een oplossing of een probleem?', *Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging* 2017/2, p. 78-87.
- Dixon 2007
R. Dixon, 'Creating Dialogue about Socioeconomic Rights: Strong-Form versus Weak-Form Judicial Review Revisited', *International Journal of Constitutional Law* 2007/3, p. 391-418.
- Dixon 2017
R. Dixon, 'The Core Case for Weak-Form Judicial Review', *Cardozo Law Review* 2017/38, p. 2193-2232.
- Dixon 2023
R. Dixon, *Responsive Judicial Review: Democracy and Dysfunction in the Modern Age*, Oxford: Oxford University Press 2023.
- Drion 2014
C.E. Drion, 'Het spanningsveld in cassatie tussen geschilbeslechting en rechtsvorming', *Nederlands Juristenblad* 2014/1507, p. 2017.
- Duffy 2017
H. Duffy, *Strategic Human Rights Litigation: 'Bursting the Bubble on the Champagne Moment'* (oratie Leiden), 2017.
- Dür e.a. 2015
A. Dür e.a., 'Interest group success in the European Union: When (and why) does business lose?', *Comparative Political Studies* 2015/8, p. 951-983.
- Dür & Mateo 2013
A. Dür & G. Mateo, 'Gaining access or going public? Interest group strategies in five European countries', *European Journal of Political Research* 2013/5, p. 660-686.
- Dür & Mateo 2016
A. Dür & G. Mateo, *Insiders versus Outsiders: Interest group politics in multilevel Europe*, Oxford: Oxford University Press 2016.
- Duverger 1972
M. Duverger, *Party Politics and Pressure Groups: A Comparative Introduction*, New York: Crowell 1972.
- Ebbesson e.a. 2014
J. Ebbesson e.a., *The Aarhus Convention: An Implementation Guide*, New York: United Nations Publications 2014.
- Edmonds 2002
N.B. Edmonds, 'Associational Standing for Organizations with Internal Conflicts of Interest', *The University of Chicago Law Review* 2002, p. 351-377.

- Ely 1980
J.H. Ely, *Democracy and Distrust: A Theory of Judicial Review*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press 1980.
- Enneking & De Jong 2014
L. Enneking & E. de Jong, 'Regulering van onzekere risico's via public interest litigation?', *Nederlands Juristenblad* 2014/1136, p. 1543-1551.
- Epstein 1985
L. Epstein, *Conservatives in Court*, Knoxville: University of Tennessee Press 1985.
- Eskridge 2009
W.N. Eskridge, 'The Marriage Cases – Reversing the Power of Inertia in a Pluralist Constitutional Democracy', *California Law Review* 2009/6, p. 1785-1852.
- Esser 2019
J.E. Esser, 'De plaats van formele rechtskracht in een subjectiverend bestuursprocesrecht. Een zelfstandige verzoekschriftprocedure tot schadevergoeding voor onrechtmatige besluitvorming?', *Overheid & Aansprakelijkheid* 2019/3, p. 90-99.
- Esser & Becker 2021
J.E. Esser & R.G. Becker, 'Maak van maatwerk de regel. Maatwerk in rechterlijke toetsing van regels en uitvoering', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2021/106, p. 249-257.
- Esser & Becker 2023
J.E. Esser & R.G. Becker, 'Reactie op wetsvoorstel "Versterking waarborgfunctie Algemene wet bestuursrecht"', 2023.
- Van Ettekoven 2009
B.J. van Ettekoven, 'Bestuursrechtspraak voor Jan & Alleman? Op weg naar een stelsel van subjectieve rechtsbescherming', in: B.J. Schueler, B.J. van Ettekoven & J. Hoekstra, *Rechtsbescherming in het omgevingsrecht* (Preadviezen voor de Vereniging voor Bouwrecht, nr. 37), Den Haag: Instituut voor Bouwrecht 2009, p. 73-128.
- Van den Eynde 2013
L. van den Eynde, 'An Empirical Look at the Amicus Curiae Practice of Human Rights NGOs Before the European Court of Human Rights', *Netherlands Quarterly of Human Rights* 2013/31, p. 271-313.
- Fallon 2002
R.H. Fallon, 'The "Conservative" Paths of the Rehnquist Court's Federalism Decisions', *University of Chicago Law Review* 2002/69, p. 429-494.
- Faure & Visscher 2015
M.G. Faure & L.T. Visscher, 'Een rechtseconomische visie op collectieve actie', in: M.G. Faure, L.T. Visscher & I.N. Tzankova (red.), *Collectieve acties: Preadviezen Nederlandse Vereniging voor Burgerlijk Recht 2015*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2015, p. 7-64.
- De Fazio 2012
G. De Fazio, 'Legal opportunity structure and social movements strategy in Northern Ireland and southern United States', *International Journal of Comparative Sociology* 2012/1, p. 3-22.
- Feldman 1988
H.L. Feldman, 'Divided We Fall: Associational Standing and Collective Interest', *Michigan Law Review* 1988/87, p. 733-760.

- Feldman 1992
D. Feldman, 'Public Interest Litigation and Constitutional Theory in Comparative Perspective', *Modern Law Review* 1992/1, p. 44-72.
- Fiss 1979
O.M. Fiss, 'The Forms of Justice', *Harvard Law Review* 1979/1, p. 1-58.
- Fjellborg 2023
D. Fjellborg, 'Banging on Closed Doors or Beating the Drum? Social Movements' Interpretations of Opportunities in Legal Appeal Processes', *Social Movement Studies* 2023, DOI:10.1080/14742837.2023.2171386.
- Flango, Bross & Corbally 2006
V. Flango, D. Bross & S. Corbally, 'Amicus Curiae Briefs: The Court's Perspective', *The Justice System Journal* 2006/27, p. 180-190.
- Ford 2011
R.T. Ford, *Rights Gone Wrong: How Law Corrupts the Struggle for Equality*, New York: Farrar, Straus and Giroux 2011.
- Franken 2015
A.Ch.H. Franken, 'Precedentwerking als meest efficiënte en effectieve vorm van collectieve schadevergoeding', *AV&S* 2015/12, p. 69-82.
- Franken 2021
S. Franken, 'Collectieve acties, collectieve schikkingen en buitenlandse benadeelden: Opt-in of opt-out?', *Nederlands Juristenblad* 2021/2158, p. 2406-2412.
- Franze & Anderson 2017
A.J. Franze & R.R. Anderson, 'In Quiet Term, a Drop in Amicus Curiae at the Supreme Court', *The National Law Journal* 6 september 2017.
- Franze & Anderson 2020
A.J. Franze & R.R. Anderson, 'Amicus Curiae at the Supreme Court: Last Term and the Decade in Review', *The National Law Journal* 18 november 2020.
- Frenk 1994
N. Frenk, *Kollektieve akties in het privaatrecht* (diss. Utrecht), Deventer: Kluwer 1994.
- Frenk 2003
N. Frenk, 'Bundeling van vorderingen', *Tijdschrift voor Privaatrecht* 2003, p. 1417-1418.
- Frigessi di Rattalma 2005
M. Frigessi di Rattalma, 'NGOs Before the European Court of Human Rights: Beyond Amicus Curiae Participation?', in: T. Treves e.a. (red.), *Civil Society, International Courts and Compliance Bodies*, Den Haag: TMC Asser Press 2005, p. 57-66.
- Fuller 1978
L.L. Fuller, 'The Forms and Limits of Adjudication', *Harvard Law Review* 1978/2, p. 353-409.
- Gais & Walker 1991
T. Gais & J. Walker, 'Pathways to influence in American politics', in: J. Walker (red.), *Mobilizing Interest Groups in America: Patrons, Professions and Social Movements*, Ann Arbor, MI: University of Michigan Press 1991.
- Galanter 1975
M. Galanter, 'Why the "Haves" Come Out Ahead: Speculations on the Limits of Legal Change', *Law & Society Review* 1975/9, p. 95-160.

- Van Galen & Van Maarseveen 1978
A.G. van Galen & H.Th.J.F. van Maarseveen, *Beginselen van administratiefprocesrecht*, Zwolle: Tjeenk Willink 1978.
- Gallie 1956
W.B. Gallie, 'Essentially Contested Concepts', *Proceedings of the Aristotelian Society* 1956, p. 167-198.
- Garcia 2008
R. Garcia, 'A Democratic Theory of Amicus Advocacy', *Florida State University Law Review* 2008/35, p. 316-358.
- Van Gestel 2023
R. van Gestel, 'Publiekbelangjurisprudentie in Caribisch Nederland', *Caribisch Juristenblad* 2023/1, p. 3-18.
- Van Gestel & Loth 2015
R. van Gestel & M. Loth, 'Urgenda: roekeloze rechtspraak of rechtsvinding 3.0?', *Nederlands Juristenblad* 2015/1849, p. 2598-2605.
- Van Gestel & Loth 2019
R. van Gestel & M. Loth, 'Voorbij de trias politica: Over de constitutionele betekenis van "public interest litigation"', *Ars Aequi* 2019, p. 647-655.
- Van Gestel & De Poorter 2002
R.A.J. van Gestel & J.C.A. de Poorter, "'Je maintiendrai": Naar een prominentere rol van burgers en milieuorganisaties bij de handhaving van het omgevingsrecht', *Tijdschrift voor Omgevingsrecht* 2002/3, p. 84-95.
- De Geus 2017
F.W. de Geus, 'De collectieve schadevergoedingsactie: een effectief wapen voor claimstichtingen in oorlogstijd?', *Tijdschrift voor Ondernemingsbestuur* 2017/5, p. 186.
- Gielen & Floris 2018
W. Gielen & J. Floris, *Wie is er nog lid van een vakbond? Inzicht in lidmaatschap, belang en tevredenheid* (Statistische Trends van het Centraal Bureau voor de Statistiek), juni 2018.
- De Gier, Robbe & Backes 1999
A.A.J. de Gier, J. Robbe & Ch.W. Backes, *De actio popularis in het ruimtelijke ordenings- en het milieurecht*, Den Haag: VROM 1999.
- Giesen 2011
I. Giesen, 'Prejudiciële vragen aan de Hoge Raad: onbedoelde neveneffecten op de positie en taak van de Hoge Raad', in: A.M. Hol, I. Giesen & F.G.H. Kristen (red.), *De Hoge Raad in 2025*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011, p. 51-70.
- Giesen e.a. 2016
I. Giesen e.a., *De wet prejudiciële vragen aan de Hoge Raad: een tussentijdse evaluatie in het licht van de mogelijke invoering in het strafrecht*, Utrecht: WODC 2016.
- Giesen & De Jong 2016
I. Giesen & E.R. de Jong, 'Een succesverhaal voor rechtsvorming, rechtseenheid en rechtszekerheid: de Wet Prejudiciële vragen aan de Hoge Raad', *Nationaal tijdschrift voor burgerlijk recht* 2016/46, p. 312-322.
- Giesen & Ortlep 2017
I. Giesen & R. Ortlep, 'De prejudiciële vraagprocedure in het bestuursrecht', *Trema* 2017/4, p. 135-145.
- Gilhuis 2002
P.C. Gilhuis, 'Stimulerende rechtspraak', *Milieu & Recht* 2002/11, p. 283.

- Gillaerts & Nuninga 2019
P. Gillaerts & W.Th. Nuninga, 'Privaatrecht en preventie: Urgenda in hoger beroep', *AV&S* 2019/9, p. 41-49.
- Goldston 2006
J.A. Goldston, 'Public Interest Litigation in Central and Eastern Europe: Roots, Prospects, and Challenges', *Human Rights Quarterly* 2006/2, p. 492-527.
- Goluboff 2007
R. Goluboff, 'The Lost Promise of Civil Rights', *Historically Speaking* 2007/6, p. 33-36.
- De Graaf, Jans & Tolsma 2009
K. de Graaf, J. Jans & H. Tolsma, 'Milieuorganisaties door de mangel. De wetgever gepasseerd?', *Nederlands Juristenblad* 2009/60, p. 80-87.
- Graber 1993
M. Graber, 'The Non-Majority Difficulty: Legislative Deference to the Judiciary', *Studies in American Political Development* 1993/7, p. 35-72.
- Greenstone 1975
J. Greenstone, *In Micropolitical Theory, Vol. 2 of Handbook of Political Science*, Boston: Addison-Wesley Publishing Company 1975.
- Griffith 1939
Griffith, *The Impasse of Democracy: A Study of the Modern Government in Action*, New York: Harrison Hilton Books, Inc 1939.
- Groenendijk 1981
C.A. Groenendijk, *Bundeling van belangen bij de burgerlijke rechter* (diss. Nijmegen), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1981.
- Grossman, Kritzer & Macaulay 1999
J.B. Grossman, H.M. Kritzer & S. Macaulay, 'Do the "Haves" Still Come out Ahead?', *Law & Society Review* 1999/4, p. 803-810.
- Halpern & Cunningham 1971
C.R. Halpern & J.M. Cunningham, 'Reflections on the New Public Interest Law: Theory and Practice at the Center for Law and Social Policy', *Georgetown Law Journal* 1971/59, p. 1095-1121.
- Hannett 2003
S. Hannett, 'Third Party Intervention: In the Public Interest?', *Public Law* 2003, p. 128-150.
- Harrison 1980
R.J. Harrison, *Pluralism and Corporatism: The Political Evolution of Modern Democracies*, Londen: George Allen & Unweine 1980.
- Hartlief 1998
T. Hartlief, 'Boekbespreking: N. Frenk, Kollektieve akties in het privaatrecht. Dissertatie: Universiteit Utrecht, 1904. Deventer: Kluwer 1994', *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie* 1998/6318, p. 388-389.
- Hartlief 2017
T. Hartlief, 'Massaschade en de regelende rechter', *Nederlands Juristenblad* 2017/2138, p. 2935.
- Hautvast 2022
T.S.F. Hautvast, 'Representativiteit onder de WAMCA', *Maandblad voor Ondernemingsrecht* 2022/3-4, p. 82-87.

Heclo 1978

H. Heclo, 'Issue Networks and the Executive Establishment', in A. King, *The New American Political System*, Washington, D.C.: American Enterprise Institute 1978, p. 262-287.

Heldeweg, Schlössels & Seerden 2000

M.A. Heldeweg, R.J.N. Schlössels & R.J.G.H. Seerden, 'De kwadratuur van de algemeen belangactie: Over de legitimiteit van algemeen belangacties in democratisch-rechtsstatelijk en rechtsvergelijkend perspectief', *RMThemis* 2000/2, p. 43-58.

Hemerijck & Van der Meer 2016

A. Hemerijck & M. van der Meer, 'Nieuw Nederlands polderen', in: M. Keune (red.), *Nog steeds een mirakel? De legitimiteit van het poldermodel in de eenentwintigste eeuw*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2016, p. 167-196.

Hendriks 2006

F. Hendriks, *Vitale democratie: Theorie van democratie in actie*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2006.

Hessick 2008

F.A. Hessick, 'Standing, Injury in Facts, and Private Rights', *Cornell Law Review* 2008/2, p. 275-328.

Van Heusden 2019

L.A. van Heusden, 'Exceptieve toetsing 2.0', *JBplus* 2019/2.

Van Heusden 2021

L.A. van Heusden, 'Indringender rechterlijke toetsing van AVV: Over de processuele consequenties', *RegelMaat* 2021/1, p. 38-53.

Van Heusden 2022

L.A. van Heusden, *Rechterlijke toetsing van de rationaliteit van algemeen verbindende voorschriften: Naar een intensievere toetsing?* (diss. Tilburg), Den Haag: Boom juridisch 2022.

Hill 2015

T.W. Hill, 'Financing the Class: Strengthening the Class Action Through Third-Party Investment', *The Yale Law Journal* 2015/125, p. 484-532.

Hirsch Ballin 2015

E.M.H. Hirsch Ballin, 'Dynamiek in de bestuursrecht: Over de betekenis van veranderingen in economie, politiek en samenleving voor de bestuursrechtelijke rechtsontwikkeling' (preadvies VAR), in: E.M.H. Hirsch Ballin, R. Ortlepp & A. Tollenaar (red.), *Rechtsontwikkeling door de bestuursrechter*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2015, p. 7-58.

Hofmann & Naurin 2020

A. Hofmann & D. Naurin, 'Explaining Interest Group litigation in Europe: Evidence from the comparative interest group survey', *Governance* 2020, p. 1235-1253.

Hojnacki e.a. 2015

M. Hojnacki e.a., 'Assessing business advantage in Washington lobbying', *Interest Groups & Advocacy* 2015/3, p. 205-224.

Hoogendijk-Deutsch 1976

S.V. Hoogendijk-Deutsch, 'Groepsacties en algemeen belang in de administratief-rechtelijke procedure', in: *Handelingen der Nederlandse Juristen Vereniging deel 1, eerste stuk*, Zwolle: H.D. Tjeenk Willink 1976, p. 35.

Huisman & Van der Veen 2018

P.J. Huisman & G.A. van der Veen, 'Bestuursproces(recht) als partijengeding: De beperkte toegang voor belangenorganisaties en enige overwegingen ter verruiming daarvan', in: R.J.N. Schlössels e.a. (red.), *In het nu... wat worden zal: Over toekomstig bestuursrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2018, p. 79-101.

Van der Hulle 2021

R. van der Hulle, 'De rol van de rechter in politieke geschillen: Over *political questions*, klimaatverandering en verkiezingen', *Ars Aequi* 2021/6, p. 647-652.

Hurrelmann, Schneider & Steffek 2007

A. Hurrelmann, S. Schneider & J. Steffek, 'Conclusion: Legitimacy – Making Sense of an Essentially Contested Concept', in: A. Hurrelmann, S. Schneider & J. Steffek (red.), *Legitimacy in an Age of Global Politics: Transformations of the State*, Londen: Palgrave Macmillan 2007, p. 229-237.

Johnson 1974

E. Johnson, *Justice and Reform: The Formative Years of the OEO Legal Services Program*, New York: Russell Sage Foundation 1974.

Jones 1979

E.C. Jones, 'Litigation Without Representation: The Need for Intervention to Affirm Affirmative Action', *Harvard CR-CL Law Review* 1979/14, p. 31-87.

De Jong 2018

E. de Jong, 'Rechterlijke risicoregulering en het EVRM: over drempels om de civiele rechter als risicoreguleerder te laten optreden', *NTM/NJCM-Bulletin* 2018/16, p. 207-230.

De Jong & Van der Linden 2017

E.R. de Jong & T.E. van der Linden, 'Rechtspreken met oog voor macro-effecten', *Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht* 2017/2, p. 13.

Jongbloed 2002

A.W. Jongbloed, 'Collectief actierecht, groepsacties en algemeen belangacties; Verleden, heden en toekomst', in: A.W. Jongbloed (red.), *Samen sterk: Over het optreden in rechte door groeperingen*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2002, p. 11-25.

Jongbloed 2021

A.W. Jongbloed, 'Artikel 3:305a. vorderingsrecht privaatr. belangenorganisaties', in: J. Hijma (red.), *Groene Serie Vermogensrecht*, Deventer: Kluwer (elektronisch geraadpleegd).

Jongsma & Michiels 2002

M. Jongsma & L. Michiels, 'Het beroepsrecht voor milieuorganisaties moet blijven!', *Nederlands Juristenblad* 2002/45-46, p. 2238-2239.

Joy 2003

P.A. Joy, 'The Law School Clinic as a Model Ethical Law Office', *William Mitchell Law Review* 2003/30, p. 35-50.

Juffer 2021

R.T. Juffer, *Who gets a seat at the table? Understanding the lobbying landscape by analyzing the agendas of Dutch ministers* (masterscriptie Amsterdam UvA), 2021.

- Katan 2020
B. Katan, 'De WAMCA op je bord', *Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht* 2020/37, p. 269.
- Katan & Barbiers 2019
B.M. Katan & D.L. Barbiers, 'De Richtlijn representatieve vorderingen komt eraan. Wat te doen met de WAMCA?', *Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht* 2019/27, p. 171-182.
- Katan & Wallinga 2021
B. Katan & M. Wallinga, 'WAMCA – exclusieve belangenbehartiger, inclusief complicaties', *Tijdschrift voor civiele rechtspleging* 2021/3, p. 67-77.
- Katz 1982
J. Katz, *Poor People's Lawyers in Transition*, New Brunswick: Rutgers University Press 1982.
- Katz & Bernabei 1994
D. Katz & L. Bernabei, 'Practicing Public Interest Law in a Private Public Interest Law Firm: The Ideal Setting to Challenge the Power', *West Virginia Law Review* 1994/96, p. 294-316.
- Kearney & Merrill 2000
J.D. Kearney & T.W. Merrill, 'The Influence of Amicus Curiae Briefs on the Supreme Court', *University of Pennsylvania Law Review* 2000, p. 761-762.
- Van Kemenade & Versteden 1997
J.A. van Kemenade & C.J.N. Versteden, *Bestuur in geding: rapport van de werkgroep inzake terugdringing van de juridisering van het openbaar bestuur*, 1997.
- Keune 2016
M. Keune, 'Inleiding: De legitimiteit van het poldermodel in de eenentwintigste eeuw', in: M. Keune (red.), *Nog steeds een mirakel? De legitimiteit van het poldermodel in de eenentwintigste eeuw*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2016, p. 9-36.
- King 2012
J. King, *Judging Social Rights*, Cambridge: Cambridge University Press 2012.
- Kingston, Heyvaert & Cavoški 2017
S. Kingston, V. Heyvaert & A. Cavoški, *European Environmental Law*, Cambridge: Cambridge University Press 2017.
- Klaassen 2019
C. Klaassen, 'De Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie: eindelijk werkelijkheid, nu nog gaan werken...', *Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging* 2019/4, p. 145.
- Klarman 1994
M.J. Klarman, 'How Brown Changed Race Relations: The Backlash Thesis', *The Journal of American History* 1994/81, p. 81-118.
- Klarman 2004
M.J. Klarman, *From Jim Crow to Civil Rights: The Supreme Court and the Struggle for Racial Equality*, New York: Oxford University Press 2004.
- Klarman 2013
M.J. Klarman, *From the Closet to the Altar: Courts, Backlash, and the Struggle for Same-Sex Marriage*, New York: Oxford University Press 2013.
- Kluger 1976
R. Kluger, *Simple Justice*, New York: A.A. Knopf, Inc. 1976; herdrukt in: R. Kluger, *Simple Justice*, New York: Vintage Books 2004.

- Kluwen & Bredenoord-Spoek 2022
T.D.A. Kluwen & M.G. Bredenoord-Spoek, 'WAMCA: (een uittreksel van) de conclusie wel/niet publiceren?', *Beslag, Executie & Rechtsvoering in de praktijk* 2022/137.
- Knoke 1986
D. Knoke, 'Associations and Interest Groups', *Annual Review of Sociology* 1986/12, p. 1-21.
- Köhne 2006
F.M. Köhne, 'Informatie als rechtvaardigende factor voor rechtsvorming: de amicus curiae', *Ars Aequi* 2006/4, p. 252-258.
- Konijnenbelt 1988
W. Konijnenbelt, 'Het parlement als wetgever', in: *Gegeven de Grondwet* (CZW-bundel), Deventer: Kluwer 1988, p. 133-134.
- Konijnenbelt 2009
W. Konijnenbelt, 'Gemangelde milieuorganisaties?', *Nederlands Juristenblad* 2009/393.
- Konijnenbelt & Van Male 2014
W. Konijnenbelt & R. van Male, *Hoofdstukken van Bestuursrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2014.
- Van der Krans 2018
A. van der Krans, 'Third party litigation funding', *O&F* 2018/2, p. 30-41.
- Van der Krans 2019
A. van der Krans, 'Van WCAM naar WAMCA: class actions in Nederland?', *O&F* 2019/3, p. 61-62.
- Van Kreveld & Scheltema 1976
J.H. van Kreveld & M. Scheltema, *Parlementaire geschiedenis van de Wet Arob*, Groningen: H.D. Tjeenk Willink 1976.
- Krislov 1963
S. Krislov, 'The Amicus Curiae Brief: From Friendship to Advocacy', *Yale Law Journal* 1963/72, p. 694-721.
- Krommendijk 2022
J. Krommendijk, *National Courts and the Preliminary References to the Court of Justice*, Cheltenham en Camberly: Edward Elgar Publishing 2022.
- Kuiper-Slendebroek 2019
B.A. Kuiper-Slendebroek, 'De Urgenda-zaak en de mogelijkheden voor internationale rechtspraak door de Nederlandse rechter in algemeenbelangacties', *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade* 2019/3, p. 101-107.
- Leach 2005
D.K. Leach, 'The Iron Law of What Again? Conceptualizing Oligarchy across Organizational Forms', *Sociological Theory* 2005/3, p. 312-337.
- Lefranc 2018
P. Lefranc, 'Het Urgenda-vonnissen/-arrest is (g)een politieke uitspraak (bis)', *NJB* 2018/9, p. 596-603.
- Lehoucq & Taylor 2019
E. Lehoucq & W.K. Taylor, 'Conceptualizing Legal Mobilization: How Should We Understand the Development of Legal Strategies', *Law & Social Inquiry* 2019/1, p. 166-193.

- Leijten 2019
A.E.M. Leijten, 'De Urgenda-zaak als mensenrechtenlijke proeftuin?', *AV&S* 2019/10, p. 50-55.
- Leijten & Van Terwisga 2021
A.E.M. Leijten & H.E. van Terwisga, 'Naar een stabielere positie van de Nederlandse rechter in een veranderend grondrechtenlandschap', *Tijdschrift voor Constitutioneel Recht* 2021/12, p. 166-188.
- Lehmbruch & Schmitter 1982
G. Lehmbruch & P.C. Schmitter (red.), *Patterns of Corporatist Policy Making*, Londen: Sage 1982.
- Lijphart 1999
A. Lijphart, *Patterns of Democracy: Government forms and performance in thirty-six countries*, New Haven: Yale University Press 1999.
- Van der Linden & Walree 2018
T.E. van der Linden & T.F. Walree, 'De collectieve procedure als oplossing voor het privaatrechtelijke handhavingstekort bij een datalek?', *AV&S* 2018/20, p. 105-113.
- Van Lochem 2020
P.J.P.M. van Lochem, 'De wetgever als oorzaak van een dikastocratie?', *RegelMaat* 2020/35, p. 194-205.
- Loenen 2010
T. Loenen, 'De SGP-discussie revisited', *Nederlands Juristenblad* 2010/1801, p. 2269-2274.
- Lohmann 1998
S. Lohmann, 'An information rationale for the power of special interests', *American Political Science Review* 1998/4, p. 809-827.
- Loth 2020
M. Loth, 'Uit de ban van corrigerende rechtvaardigheid: Over de begroting en afwikkeling van massaschade', *Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht* 2020/21, p. 153-162.
- Loth 2022
M. Loth, 'De toetsing door de massaschade regelende rechter: Van compenseren naar distribueren', in: R.J.B. Schutgens e.a. (red.), *Toetsingsintensiteit: Een vergelijking naar het variëren van de toetsingsintensiteit door de rechter*, Deventer: Kluwer 2022, p. 29-44.
- Loth & Van Gestel 2022
M. Loth & R. van Gestel, 'Het beleid van de rechter in public interest zaken', *Rechtstreeks* 2022/1, p. 16-32.
- Lovell 2003
G. Lovell, *Legislative Deferrals: Statutory Ambiguity, Judicial Power, and American Democracy*, New York: Cambridge University Press 2003.
- Lowery & Gray 2004
D. Lowery & V. Gray, 'A Neopluralist Perspective on Research on Organized Interests', *Political Research Quarterly* 2004/1, p. 163-175.
- Lowi 1969
T.J. Lowi, *The End of Liberalism*, New York: W.W. Norton 1969.
- Lowman 1991
K. Lowman, 'The Litigating Amicus Curiae: When Does the Party Begin After the Friends Leave?', *American University Law Review* 1991, p. 1243-1299.

- Luban 1988
D. Luban, *Lawyers and Justice: An Ethical Study*, Princeton: Princeton University Press 1988.
- Luban 2003
D. Luban, 'Taking Out the Adversary: The Assault on Progressive Public-Interest Lawyers', *California Law Review* 2003/91, p. 209-246.
- Lucy 2020
W. Lucy, 'Access to Justice and the Rule of Law', *Oxford Journal of Legal Studies* 2020/2, p. 377-402.
- Lynch 2004
K.J. Lynch, 'Best Friends? Supreme Court Law Clerks on Effective Amicus Curiae Briefs', *Journal of Law & Politics* 2004, p. 33-75.
- Macionis, Peper & Van der Leun 2010
J. Macionis, B. Peper & J. van der Leun, *De samenleving: Kennismaking met de sociologie*, Amsterdam: Pearson Education Benelux 2010.
- Madison 1787
J. Madison, 'Federalist No. 10', 1787; herdrukt in: J. Madison, 'Federalist No. 10', in: L. Goldman (red.), *The Federalist Papers*, Oxford: Oxford University Press 2008, p. 1-432.
- Van Male 1992
R.M. van Male, 'Enkele aspecten van het begrip belanghebbende in de Algemene wet bestuursrecht' (VAR-reeks nr. 108), Alphen aan den Rijn: Samsom H.D. Tjeenk Willink 1992, p. 55.
- Maloney, Jordan & McLaughlin 1994
W.A. Maloney, G. Jordan & A.M. McLaughlin, 'Interest Groups and Public Policy: The Insider/Outsider Model Revisited', *Journal of Public Policy* 1994, p. 17-38.
- Manley 1983
J.F. Manley, 'Neo-Pluralism: A Class Analysis of Pluralism I and Pluralism II', *The American Political Science Review* 1983/2, p. 368-383.
- Mansbridge 2003
J. Mansbridge, 'Rethinking Representation', *The American Political Science Review* 2003, p. 515-528.
- Marcus 2016
D. Marcus, 'The Public Interest Class Action', *The Georgetown Law Journal* 2016/104, p. 777-833.
- Marseille & Tolsma 2016
A.T. Marseille & H.D. Tolsma (red.), *Bestuursrecht deel 2. Rechtsbescherming tegen de overheid*, Den Haag: Boom juridisch 2016.
- McCann 1986
M.W. McCann, *Taking Reform Seriously: Perspectives on Public Interest Liberalism*, Ithaca: Cornell University Press 1986.
- McCann 1988
M.W. McCann, 'Public Interest Liberalism & the Modern Regulatory State', *Polity* 1988, p. 373-400.
- McFarland 2004
A. McFarland, *Neopluralism: The evolution of the political process theory*, Lawrence: University Press of Kansas 2004.

- McFarland 2007
A. McFarland, 'Neopluralism', *Annual Review of Political Science* 2007/10, p. 45-66.
- McFarland 2010
A. McFarland, 'Interest Group Theory', in: L.S. Maisel e.a. (red.), *The Oxford Handbook of American Political Parties and Interest Groups*, Oxford: Oxford University Press 2010, p. 37-56.
- Michels 1962
R. Michels, *Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchic Tendencies of Modern Democracy*, New York: The Free Press 1962.
- Michiels 1995
F.C.M.A. Michiels, 'Bestuurlijke handhaving in ontwikkeling', in: J.T.K. Bos e.a. (red.), *Handhaving van het bestuursrecht* (VAR-reeks nr. 114), p. 7-118.
- Moe 1980a
T.M. Moe, *The Organization of Interests: Incentives and the Internal Dynamics of Political Interest Groups*, Chicago: University of Chicago Press 1980.
- Moe 1980b
T.M. Moe, 'A Calculus of Group Membership', *American Journal of Political Science* 1980/24, p. 593-632.
- Moe 1981
T.M. Moe, 'Toward a Broader View of Interest Groups', *Journal of Politics* 1981/43, p. 531-543.
- Mölenberg 2002
L.J.H. Mölenberg, '15 Jaar collectieve consumentenactie: terugblik en vooruitblik', in: A.W. Jongbloed (red.), *Samen sterk: Over het optreden in rechte door groeperingen*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2002, p. 61-79.
- De Monchy & Kluwen 2022
M.V.E.E. de Monchy & T.D.A. Kluwen, 'De WAMCA leeft! In vogelvlucht door twee jaar rechtspraak: Ontvankelijkheid, ambtshalve toetsing, meerdere acties, schikkingstermijn en bevoegde rechter', *Maandblad voor Vermogensrecht* 2022/3, p. 83-94.
- Nagareda 2010
R.A. Nagareda, 'Common Answers for Class Certification', *Vanderbilt Law Review En Banc* 2010/63, p. 149-170.
- Neely 1981
R. Neely, *How Courts Govern America*, New Haven: Yale University Press 1981.
- NeJaime 2012
D. NeJaime, 'The Legal Mobilization Dilemma', *Emory Law Journal* 2012, p. 663-736.
- Newman 2002
R.S. Newman, *Transformation of American Abolitionism*, Chapel Hill: University of North Carolina Press 2002.
- O'Connor & Epstein 1989
K. O'Connor & L. Epstein, *Public Interest Law Groups: Institutional Profiles*, New York: Greenwood Press 1989.
- Olson 1965
M. Olson, *The Logic of Collective Action*, Cambridge/Massachusetts: Harvard University Press 1965.

- Olson 1982
M. Olson, *The Rise and Decline of Nations: Economic Growth, Stagflation, and Social Rigidities*, New Haven: Yale University Press 1982.
- Van Osch 2017
M.F.J.N. van Osch, 'Class actions, (all) the American way? Everyone brings their suit with him', *Trema* 2017/2, p. 50.
- Van Osch 2018
M.F.J.N. van Osch, 'De rol van de rechter in het wetsvoorstel massaschade in collectieve actie', *Tijdschrift voor de Procespraktijk* 2018/4, p. 108-116.
- Oudenaarden 2019
M. Oudenaarden, 'De nieuwe Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie: een welkome "stok achter de deur" of een doos van Pandora?', *Tijdschrift voor de Procespraktijk* 2019/74, p. 324-325.
- Oving 2020
A.A.L. Oving, 'De WAMCA onder de loep genomen', *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade* 2020/1, p. 11-19.
- Van der Pas 2021
K. van der Pas, 'Conceptualising strategic litigation', *Oñati Socio-Legal Series* 2021/6, p. 116-145.
- Van der Pas 2023
K. van der Pas, 'Strategisch interveniëren als derde partij: Een bruikbaar middel in het migratierecht?', *Asiel en Migrantenrecht* 2023/4, p. 192-197.
- Passalacqua 2021
V. Passalacqua, 'Legal mobilization via preliminary reference: Insights from the case of migrant rights', *Common Market Law Review* 2021/3, p. 751-776.
- Pavillon 2019
C.M.D.S. Pavillon, 'Leent het materiële privaatrecht zich voor de afwikkeling van massaschade?', *RMThemis* 2019/4, p. 163-176.
- Pavillon & Althoff 2017
C.M.D.S. Pavillon & D.G.J. Althoff, 'Wijze raad is halve daad of veel raad maar weinig baat? De impact van de Aanbevelingen van de Juristengroep op het wetsvoorstel Afwikkeling massaschade in een collectieve actie', *Maandblad voor Vermogensrecht* 2017/3, p. 108-109.
- Peters & Van Wees 2022
F.M. Peters & A.J. van Wees, 'Wachten op Godot – de problematische toepasbaarheid van de WAMCA op ideële zaken', *Tijdschrift Ondernemingsrechtpraktijk* 2022/4, p. 25-30.
- Pitkin 1967
H.F. Pitkin, *The Concept of Representation*, Berkeley: University of California Press 1967.
- Polak 1999
J.E.M. Polak, 'De procesbevoegdheid van collectiviteiten in het bestuursrecht', *JBplus* 1999/1, p. 3-14.
- De Poorter 2003
J.C.A. de Poorter, *De belanghebbende: een onderzoek naar de betekenis van het belanghebbende-begrip in het bestuurs(proces)recht* (diss. Tilburg), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2003.

- De Poorter 2004
J.C.A. de Poorter, 'Het belangvereiste in bestuursrechtelijke procedures', in: E.C. Pietermaat & J.C.A. de Poorter (red.), *Toegang tot de rechter: processuele openbaarheid en belang* (Preadvieszen Jonge VAR-reeks 2), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2004, p. 51-92.
- De Poorter 2015
J.C.A. de Poorter, 'Het belang van de amicus curiae voor de rechtsvormende taak van de hoogste bestuursrechters. Naar een regeling van de amicus curiae in de Algemene wet bestuursrecht', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2015/7, p. 40-49.
- De Poorter 2020
J.C.A. de Poorter, 'Is Nederland verworden tot een dikastocratie? Over rechterlijke rechtsvorming en strategisch procederende belangenorganisaties', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2020/49, p. 105-113.
- De Poorter 2021
J.C.A. de Poorter, 'Ongekend onrecht in de kinderopvangtoeslag en de rol van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State', *JBplus* 2021/2, p. 12-23.
- De Poorter e.a. 2004
J.C.A. de Poorter e.a., *Herijking van het belanghebbendebegrip: Een relativiteitsvereiste in het Awb-procesrecht?*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2004.
- De Poorter & De Graaf 2011
J.C.A. de Poorter & K.J. de Graaf, *Doel en functie van de bestuursrechtspraak: een blik op de toekomst*, Den Haag: Raad van State 2011.
- De Poorter & Van Heusden 2017
J.C.A. de Poorter & L.A. van Heusden, 'Bovenindividuele belangenbehartiging. Naar een aanscherping van het beroepsrecht voor belangenorganisaties door een vereiste van representativiteit', *JBplus* 2017/0.
- De Poorter, Van Heusden & De Lange 2018
J.C.A. de Poorter, L.A. van Heusden & C.J. de Lange, 'De amicus curiae geëvalueerd: Over de eerste indrukken van de inzet van het instrument van de amicus curiae in procedures voor de Afdeling bestuursrechtspraak' (evaluatieonderzoek), Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 2018.
- De Poorter & Visser 2008
C.A. de Poorter & M.N. Visser, 'Het belanghebbende begrip in beweging', *Gst.* 2008/7, p. 29 e.v.
- Prechal & Widdershoven 2011
S. Prechal & R. Widdershoven, 'Redefining the relationship between Rewe-effectiveness and effective judicial protection', *Review of European Administrative Law* 2011/2, p. 31-50.
- Pritoni & Vicentini 2020
A. Pritoni & G. Vicentini, 'Something New on the Western Front: Twenty Years of Interest Group Research (1999-2018)', *Political Studies Review* 2020, p. 36-46.
- Raad van State 2020
Raad van State, *Jaarverslag 2019*, Den Haag 2020.
- Raad voor de Rechtspraak 2021
Raad voor de Rechtspraak, *Jaarverslag 2021*, 2021.

- Ramlal 2011
M.R. Ramlal, *Naar een glazen wetgevingshuis? Belangeninbreng, transparantie en de wetgevingsjurist in ambtelijk Den Haag* (diss. Rotterdam), Rotterdam: Boom Juridische uitgevers 2011.
- Ramsden & Gledhill 2019
M. Ramsden & K. Gledhill, 'Defining Strategic Litigation', *Civil Justice Quarterly* 2019/4, p. 407-426.
- Rauch 1994 [1960]
J. Rauch, *Demosclerosis: The Silent Killer of American Government*, New York: Times Books 1994 [1960].
- Rhode 2004
D.L. Rhode, *Access to Justice*, New York: Oxford University Press 2004.
- Roach 2021
K. Roach, *Remedies for Human Rights Violations: A Two-Track Approach to Supra-National and National Law*, Cambridge: Cambridge University Press 2021.
- Rodrigues 2002
P.R. Rodrigues, 'Collectieve acties als structureel instrument tegen discriminatie', in: A.W. Jongbloed (red.), *Samen sterk: Over het optreden in rechte door groeperingen*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2002, p. 91-103.
- Rokkan 1977
S. Rokkan, 'Towards a generalized concept of verzuiling: A preliminary note', *Political Studies* 1977/4, p. 563-570.
- Rosenberg 1991
G.N. Rosenberg, *The Hollow Hope: Can Courts Bring About Social Change?*, Chicago: University of Chicago Press 1991.
- Rosenberg 2006
G.N. Rosenberg, 'Courting Disaster: Looking for Change in All the Wrong Places', *Drake Law Review* 2006/54, p. 795-829.
- Rothenberg 1992
L.S. Rothenberg, *Interest Group Politics at Common Cause*, Cambridge: Cambridge University Press 1992.
- Rutten 2018
K. Rutten, 'Ontvankelijkheid van een 3:305a-organisatie', *Tijdschrift voor de Ondernemingsrechtpraktijk* 2018/4, p. 29-35.
- Rustad & Koenig 1993
M. Rustad & T. Koenig, 'The Supreme Court and Junk Social Science: Selective Distortion in Amicus Briefs', *North Carolina Law Review* 1993/72, p. 91-162.
- Salisbury 1969
R.H. Salisbury, 'An Exchange Theory of Interest Groups', *Midwest Journal of Political Science* 1969/1, p. 1-32.
- Samuel 2008
G. Samuel, 'Is Law Really a Social Science? A View from Comparative Law', *The Cambridge Law Journal* 2008/2, p. 288-321.
- Santman & Philips 2021
C.E. Santman & R.J. Philips, 'De financiering van collectieve schadevergoedingsacties onder de WAMCA. Een inventarisatie van onzekerheden en mogelijkheden

- vanuit het perspectief van een procesfinancier', *Maandblad voor Vermogensrecht* 2021/7-8, p. 275-286.
- Sarat & Scheingold 1998
A. Sarat & S. Scheingold, 'Cause Lawyering and the Reproduction of Professional Authority', in: A. Sarat & S. Scheingold (red.), *Cause Lawyering: Political Commitments and Professional Responsibilities*, New York: Oxford University Press 1998.
- Scalia 1983
A. Scalia, 'The Doctrine of Standing as an Essential Element of the Separation of Power', *Suffolk University Law Review* 1983/17, p. 881-899.
- Scharpf 1999
F. Scharpf, *Governing in Europe: Effective and Democratic?*, Oxford: Oxford University Press 1999.
- Schattschneider 1960
E.E. Schattschneider, *The Semi-Sovereign People: A Realist's View of Democracy in America*, New York: Holt, Rinehart and Winston 1960.
- Scheingold 1974
S.A. Scheingold, *The Politics of Rights: Lawyers, Public Policy, and Political Change*, New Haven: Yale University Press 1974.
- Scheingold & Sarat 2004
S.A. Scheingold & A. Sarat, *Something to Believe In: Politics, Professionalism, and Cause Lawyering*, Stanford: Stanford University Press 2004.
- Scheltema 2011a
M. Scheltema, 'Het beroepsrecht van organisaties die voor het algemeen belang opkomen: Wensen voor een goede vormgeving van deze zelfstandige actie', in: A.A.J. de Gier e.a., *Goed verdedigbaar: Vernieuwing van bestuursrecht en omgevingsrecht*, Deventer: Kluwer 2011, p. 149-157.
- Scheltema 2011b
M. Scheltema, 'De toekomst van de bestuursrechtspraak', *Trema* 2011, afl. 9, p. 316-321.
- Scheltema 2015
M. Scheltema, 'De Hoge Raad en het algemeen belang', in: R.J.N. Schlössels e.a. (red.), *De burgerlijke rechter in het publiekrecht*, Deventer: Kluwer 2015, p. 803-918.
- Schlössels 2002
R.J.N. Schlössels, 'Wie beschermt de beschermelingen tegen hun beschermers? Enige publiekrechtelijke kanttekeningen bij algemeen belangacties', in: A.W. Jongbloed (red.), *Samen sterk: Over het optreden in rechte door groeperingen*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2002, p. 105-125.
- Schlössels 2004
R.J.N. Schlössels, *De belanghebbende* (Monografieën Algemene wet bestuursrecht), Deventer: Wolters Kluwer 2004.
- Schlössels & Zijlstra 2010
R.J.N. Schlössels & S.E. Zijlstra, *Bestuursrecht in de sociale rechtsstaat* (Band 2), Deventer: Kluwer 2010.
- Schlozman & Tierney 1986
K.L. Schlozman & J.T. Tierney, *Organized Interests and American Democracy*, New York: Harper & Row 1986.

- Schmidt 2013
V. Schmidt, 'Democracy and Legitimacy in the European Union Revisited: Input, Output and Throughput Legitimacy', *Political Studies* 2013/61, p. 2-22.
- Schmitter & Lehmbruch 1979
P.C. Schmitter & G. Lehmbruch (red.), *Trends Toward Corporatist Intermediation*, Londen: Sage 1979.
- Schoenmakers & Koburg 2022
E.A.J. Schoenmakers & A.P. Koburg, 'De verhouding tussen de AVG en de WAMCA: is een collectieve privacy schadeclaim zonder dat daartoe opdracht is gegeven door betrokkene (opt-out) mogelijk op grond van de AVG?', *Computerrecht* 2022/182, p. 315-320.
- Schoneville 2010
W.M. Schoneville, 'De financiering van collectieve acties', *Ondernemingsrecht* 2010/137, p. 651-655.
- Schrama & Bosselaar 2021
H.K. Schrama & M.J. Bosselaar, 'Een jaar WAMCA; het eerste stof neergedaald?', *Tijdschrift voor de Ondernemingsrechtpraktijk* 2021/2, p. 20-28.
- Schreuder-Vlasbom 2003
M. Schreuder-Vlasbom, 'Kroniek bestuursprocesrecht', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2003/6, p. 182-183.
- Schreuder-Vlasblom 2017
M. Schreuder-Vlasblom, *Rechtsbescherming en bestuurlijke voorprocedure*, Deventer: Wolters Kluwer 2017.
- Schueler 2003
B.J. Schueler, *Het zand in de machine: over de noodzaak tot beperking van rechtsbescherming* (oratie Amsterdam UvA), Amsterdam: Vossiuspers 2003.
- Schueler 2008
B.J. Schueler, 'Het verschil tussen een milieuorganisatie en een procedeerclub', *Milieu & Recht* 2008, p. 543.
- Schueler 2009
B.J. Schueler, 'Tussen te veel en te weinig. Subjectivering en finaliteit in de bestuursrechtspraak', in: B.J. Schueler, B.J. Van Ettekoven & J. Hoekstra, *Rechtsbescherming in het omgevingsrecht* (Preadviezen voor de Vereniging voor Bouwrecht, nr. 37), Instituut voor Bouwrecht 2009, p. 3-70.
- Schueler e.a. 2023
B.J. Schueler e.a., *Verbreiding van bestuursrechtspraak. Noodzaak en consequenties van een groeimodel voor bestuursrechtelijke rechtsbescherming*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2023.
- Schutgens 2009
R.J.B. Schutgens, 'Het arrest Guldemonde/Noordwijkerhout', *Ars Aequi* 2009, p. 772-775.
- Schutgens 2012
R.J.B. Schutgens, 'Art. 3:305a BW: de burgerlijke rechter tussen algemene belangen en particuliere hobby's. Rechtsvinding in civiele algemeen belangzaken', in: L.E. de Groot-van Leeuwen & J.D.A. den Tonkelaar (red.), *Rechtsvinding op veertien terreinen*, Deventer: Kluwer 2012, p. 207-231.

- Schutgens 2015
R.J.B. Schutgens, 'Urgenda en de trias', *Nederlands Juristenblad* 2015/1675, p. 2270-2277.
- Schutgens 2017
R. Schutgens, 'Rechtsbescherming tegen algemene regels: tijd om de Awb te voltooien', in: *Algemene regels in het bestuursrecht* (preadviezen VAR; VAR-reeks nr. 158), Den Haag: BJu 2017, p. 95-144.
- Schutgens 2020
R.J.B. Schutgens, 'Urgenda en de grens tussen politiek en recht', *Overheid & Aansprakelijkheid* 2020/2, p. 2-4.
- Schutgens & Sillen 2021
R. Schutgens & J. Sillen, 'Algemeenbelangacties bij de burgerlijke rechter', in: A. Wirtgen e.a. (red.), *De algemeenbelangactie en de civiele rechter* (Preadviezen 2020-2021 voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland), Den Haag: Boom juridisch 2021, p. 155-208.
- Schuurmans 2013
Y.E. Schuurmans, 'Massale procedures in het bestuursrecht', *Nederlands Juristenblad* 2013, p. 1314-1323.
- Schuurmans 2015
Y.E. Schuurmans, *Van bestuursrechtelijke detailhandel naar maakindustrie* (oratie Leiden), Leiden: Universiteit Leiden 2015.
- Schuurmans 2023
Y.E. Schuurmans, 'Toegang tot het bestuursrecht', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2023/78, p. 140-146.
- Schuurmans & Stolk 2017
Y.E. Schuurmans & R. Stolk, 'Het proefproces als collectieve actie', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2017/1, p. 9.
- Schuurmans & Voermans 2010
Y.E. Schuurmans & W.J.M. Voermans, 'Artikel 8:2 Awb: weg er mee!', in: T. Barkhuysen, W. den Ouden & J.E.M. Polak (red.), *Bestuursrecht harmoniseren: 15 jaar Awb*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2010, p. 809-832.
- De Schutter 2006
O. de Schutter, 'Public Interest Litigation Before the European Court of Justice', *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2006/1, p. 9-34.
- Siegel 2017
R.B. Siegel, 'Community in Conflict: Same-Sex Marriage and Backlash', *UCLA Law Review* 2017, p. 1730-1769.
- Simmons 2009
O. Simmons, 'Picking Friends from the Crowd: Amicus Participation as Political Symbolism', *Connecticut Law Review* 2009/42, p. 185-233.
- Simone 1981
D.F. Simone, 'Associational Standing and Due Process: The Need for an Adequate Representation Scrutiny', *B.U. Law Review* 1981/61, p. 174-197.
- Van der Sloot & Van Schendel 2020
B. van der Sloot & S. van Schendel, 'Tien voorstellen voor aanpassingen aan het Nederlands procesrecht in het licht van Big Data', *Computerrecht* 2020/2, p. 4-13.

- Smith 1919
R.H. Smith, *Justice and the Poor*, Princeton: Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching 1919.
- Snijders, Klaassen & Meijer 2011
H.J. Snijders, C.J.M. Klaassen & G.J. Meijer, *Nederlands burgerlijk procesrecht*, Deventer: Kluwer 2011.
- Southworth 2005a
A. Southworth, 'Conservative Lawyers and the Contest over the Meaning of "Public Interest Law"', *UCLA Law Review* 2005/52, p. 1223-1278.
- Southworth 2005b
A. Southworth, 'Professional Identity and Political Commitment Among Lawyers for Conservative Causes', in: A. Sarat & S.A. Scheingold (red.), *The Worlds Cause Lawyers Make: Structure and Agency in Legal Practice*, Stanford: Stanford University Press 2008, p. 83-111.
- Spijkers 2019
O. Spijkers, 'Urgenda tegen de Staat der Nederlanden: Aan wiens kant staat de Nederlandse burger eigenlijk?', *Ars Aequi* 2019, p. 191-198.
- Spronken 2019
T. Spronken, 'Protocol 16 EVRM: nog meer prejudiciële vragen', *Nederlands Juristenblad* 2019/20, p. 1457.
- Stichting van de Arbeid 2013
Stichting van de Arbeid, *Perspectief voor een sociaal én ondernemend land: uit de crisis, met goed werk, op weg naar 2020* (Sociaal akkoord), Den Haag: Stichting van de Arbeid, 11 april 2013.
- Stoddard 1997
T.B. Stoddard, 'Bleeding Heart: Reflections on Using the Law to Make Social Change', *N.Y.U. Law Review* 1997/72, p. 967-991.
- Stolk 2018
R. Stolk, 'De legitimiteit van strategisch procederende belangenorganisaties', in: R. Stolk e.a. (red.), *Strategisch procederen in het bestuursrecht* (Preadviezen Jonge VAR-reeks nr. 16), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2018, p. 9-64.
- Stolk 2020
R. Stolk, 'Wie zijn zij...?! De representativiteit van procederende belangenorganisaties', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2020/8, p. 472-480.
- Stolk 2023
R. Stolk, 'De algemeenbelangactie in strijd met het algemeen belang: Over de representativiteit van algemene belangenbehartigers', *Nederlands Juristenblad* 2023/970, p. 1064-1071.
- Stolk, Schuurmans & Esser 2019
R. Stolk, Y.E. Schuurmans & J. Esser, 'De amicus curiae: een instrument voor rechtsvorming of ook voor rechtsbescherming?', *Ars Aequi* 2019/1, p. 9-19.
- Stoter & Huls 2003
W.S.R. Stoter & N.J.H. Huls, *Onderhandelend wetgeven: Een proces van geven en nemen*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2003.
- Stoter & Huls 2006
W.S.R. Stoter & N.J.H. Huls, *Regeldruk: een blinde vlek van onderhandelend wetgeven*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2006.

Strossen 1993

N. Strossen, 'Pro Bono Legal Work: For the Good of Not Only the Public, But Also the Lawyer and the Legal Profession', *Michigan Law Review* 1993/8, p. 2122-2149.

Sunstein 1985

C.R. Sunstein, 'Interest Groups in American Public Law', *Stanford Law Review* 1985/38, p. 29-87.

De Swaan 1982

A. de Swaan, 'Uitgaansbeperkingen en uitgaansangst: de verschuiving van bevelshuishouding naar onderhandelingshuishouding', in: A. de Swaan (red.), *De mens is de mens een zorg: opstellen 1971-1981*, Amsterdam: Meulenhoff 1982, p. 81-115.

Swanepoel 2016

C.F. Swanepoel, 'The public-interest action in South Africa: The transformative injunction of the South African Constitution', *Journal for Juridical Science* 2016, p. 29-46.

Sweerts & Hackeng 2022

T.M. Sweerts & J.F. Hackeng, 'Eén voor allen en allen door één: Over representativiteit in het collectieve actierecht', *Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht* 2022/33, p. 284-294.

Tajfel & Turner 1986

H. Tajfel & J.C. Turner, 'The Social Identity Theory of Intergroup Behavior', in: S. Worchel & W.G. Austin (red.), *Psychology of Intergroup Relation*, Chicago: Hall Publishers 1986, p. 7-24.

Teunissen 2003

J.M.H.F. Teunissen, 'De algemeen belangorganisatie als bestuursrechtelijk (pseudo)-Openbaar Ministerie?', *Gst.* 2003, afl. 7179, p. 61-69.

Teunissen 2008

J. Teunissen, 'De ironie van de SGP-vrouwenzaak: Schrap de algemeen belang-actie uit 3:305a BW!', *Nederlands Juristenblad* 2008/1220, p. 1524-1530.

Teunissen 2021

J.M.H.F. Teunissen, 'De algemeenbelangorganisatie als vehikel voor salonpopulisme', *De Gemeentestem* 2021/1, p. 1-2.

Tillema 2016

I. Tillema, 'Commerciële motieven in privaatrechtelijke collectieve acties: olie op het vuur van de claimcultuur?', *Ars Aequi* 2016, p. 337-346.

Tillema 2018

I. Tillema, 'Exclusieve en concurrerende belangenbehartigers: balanceren op glad ijs', *Ars Aequi* 2018, p. 476-481.

Tillema 2019

I. Tillema, 'Commerciële actoren in massaschadezaken: pionieren tussen toegang tot het recht en claimcultuur', *Ars Aequi* 2019, p. 506-515.

Tillema 2020

I. Tillema, 'Schikken in onzekerheid', *Tijdschrift voor de Procespraktijk* 2020/5, p. 163-170.

Timmermans 2015

A. Timmermans, 'The moving stages of public affairs in the Netherlands', *Interest Groups & Advocacy* 2015/4, p. 25-39.

- Timmermans e.a. 2019
A. Timmermans e.a., *Public Affairs in Maatschappelijk Perspectief*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.
- Tjeenk Willink 2021
H. Tjeenk Willink, *Kan de overheid crises aan?*, Amsterdam: Prometheus 2021.
- Tjeenk Willink 2022
H. Tjeenk Willink, 'Tot zover ben ik gekomen' (Herman Tjeenk Willink-lezing), 22 juni 2022, Raad van State.
- Tjong Tjin Tai 2011
T.F.E. Tjong Tjin Tai, 'Effectiviteitsbeginsel en nationaal privaatrecht', *WPNR* 2011/6901, p. 790-797.
- De Tocqueville 1835/1840
A. de Tocqueville, *De la Démocratie en Amérique*, Parijs: Librairie de C. Gosselin 1835/1840.
- Truman 1951
D. Truman, *The Governmental Process: Political interests and public opinion*, New York: Knopf 1951.
- Tushnet 1987
M.V. Tushnet, *The NAACP's Legal Strategy Against Segregated Education, 1925-1950*, Chapel Hill: University of North Carolina Press 1987.
- Tzankova 2005
I.N. Tzankova, *Strooischade: Een verkennend onderzoek naar een nieuw rechtsfenomeen* (Allen & Overy-onderzoeksreeks, nr. 2), Den Haag: Sdu Uitgevers 2005.
- Tzankova 2007
I.N. Tzankova, *Toegang tot het recht bij massaschade* (diss. Tilburg), Tilburg: Universiteit van Tilburg 2007.
- Tzankova & Verhage 2019
I.N. Tzankova & C.M. Verhage, 'Art. 305a – Burgerlijk Wetboek Boek 3', in: *Sdu Commentaar Burgerlijk Wetboek Vermogensrecht (Boek 3 BW)*, online versie, publicatiedatum 29 oktober 2019.
- Uzman 2018
J. Uzman, 'Changing Tides: The Rise (and Fall?) of Judicial Constitutional Review in the Netherlands', in: G.F. Franco, R. Passchier & W.J.M. Voermans (red.), *The Dutch Constitution Beyond 200 Years: Traditions and Innovation in a Multilevel Legal Order*, Den Haag: Eleven International Publishing 2018, p. 257-271.
- Uzman & Boogaard 2015
J. Uzman & G. Boogaard, 'Make it a Better Place: Transnational Public Interest Litigation and the Separation of Powers', in: H.M. ten Napel & W. Voermans (red.), *The Powers that be: Rethinking the Separation of Powers*, Leiden: Leiden University Press 2015, p. 295-318.
- Valk 2019
J. Valk, 'Advisering door het EHRM in civiele zaken', *Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging* 2019/2, p. 68-75.
- Vanderstraeten 1986
A. Vanderstraeten, 'Neo-corporatisme en het Belgisch sociaal-economisch overleg-systeem', *Res Publica* 1986/4, p. 671-688.

- Vanhala 2012
L. Vanhala, 'Legal Opportunity Structures and the Paradox of Legal Mobilization by the Environmental Movement in the UK', *Law & Society Review* 2012/46, p. 523-556.
- Van der Veen 2022
G.A. van der Veen, 'De oogst van "Varkens in Nood"', *Milieu en Recht* 2022/101, p. 619-624.
- Te Velde 2010
H. te Velde, *Van regentenmentaliteit tot populisme: Politieke tradities in Nederland*, Amsterdam: Bert Bakker 2010.
- Te Velde & Voermans 2019
H. te Velde & W.J.M. Voermans, 'Autoriteit en onderhandelen. Over regenten en polderbestuurders', in: T. Louwerse e.a. (red.), *Van driestromenland tot delta: Beschouwingen over ontwikkelingen in de Nederlandse politiek*, Leiden: Leiden University Press 2019, p. 159-177.
- Verburgh 1974
M.J.P. Verburgh, *Privaatrecht en kollektief belang: verdediging van kollektieve belangen via de burgerlijke rechter (oratie Utrecht)*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1974.
- Verheij 1992
N. Verheij, 'Een klantvriendelijke rechter', *Nieuw bestuursprocesrecht* 1992, p. 131-149.
- Vetzo 2022
M.J. Vetzo, 'Declaratoire innovatie. Of: hoe de ene verklaring van onverenigbaarheid de andere niet is', *RMThemis* 2022/5, p. 207-221.
- Visscher 2016
L.T. Visscher, 'Een rechtseconomische evaluatie van de collectieve schadevergoedingsactie in Nederland', *AV&S* 2016/10, p. 61-67.
- Visser 2016
J. Visser, 'Past de overlegeconomie nog wel in de wereld van globalisering?', in: M. Keune (red.), *Nog steeds een mirakel? De legitimiteit van het poldermodel in de eenentwintigste eeuw*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2016, p. 61-82.
- Visser & Hemerijck 1997
J. Visser & A. Hemerijck, *'A Dutch Miracle': Job growth, welfare reform and corporatism in the Netherlands*, Amsterdam: Amsterdam University Press 1997.
- Voermans 2017
W.J.M. Voermans, 'Besturen met regels, volgens de regels', in: *Algemene regels in het bestuursrecht* (preadviezen VAR; VAR-reeks nr. 158), Den Haag: BJu 2017, p. 7-94.
- Voermans 2021
W.J.M. Voermans, *Het land moet bestuurd worden: Machiavelli in de polder*, Amsterdam: Prometheus 2021.
- Vose 1957
C.E. Vose, 'The National Consumers' League and the Brandeis Brief', *Midwest Journal of Political Science* 1957/3-4, p. 267-290.
- Vreeland 1990
C. Vreeland, 'Public Interest Groups, Public Law Litigation, and Federal Rule 24(a)', *The University of Chicago Law Review* 1990/57, p. 279-310.

- De Waard 2015
B.W.N. de Waard, *Leerstukken van bestuursprocesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.
- Walker 1990
S. Walker, *In Defense of American Liberties: A History of the ACLU*, Oxford: Oxford University Press 1990.
- Walker 1991
J.L. Walker, *Mobilizing Interest Groups in America*, Ann Arbor: University of Michigan Press 1991.
- Ware 2001
B. Ware, 'Setting the Stage for Brown: The Development and Implementation of the NAACP's School Desegregation Campaign, 1930-1950', *Mercer Law Review* 2001/52, p. 631-673.
- Weaver 2018
D. Weaver, 'The Aarhus Convention and Process Cosmopolitanism', *International Environmental Agreements* 2018/18, p. 199-213.
- Weisbrod 1978
B.A. Weisbrod, 'Conceptual Perspective on the Public Interest: An Economic Analysis', in: B.A. Weisbrod e.a. (red.), *Public Interest Law: An Economic and Institutional Analysis*, Berkeley: University of California Press 1978.
- Weissman 2002
D.M. Weissman, 'Law as Largess: Shifting Paradigms of Law for the Poor', *Wm. & Mary Law Review* 2002/44, p. 737-828.
- Westerveld 2022
M. Westerveld, 'Toegang tot het recht: een problematisch concept', *Nederlands Juristenblad* 2022/1283, p. 1613-1620.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid 2016
Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, *Big Data in een vrije en veilige samenleving*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2016.
- Widdershoven 2018
R. Widdershoven, 'Exceptieve toetsing in een responsief bestuursrecht', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2018/30, p. 188-190.
- Wiecek 1977
W.M. Wiecek, *The Sources of Antislavery Constitutionalism in America, 1760-1848*, Ithaca: Cornell University Press 1977.
- Wiggers-Rust 2012
L.F. Wiggers-Rust, 'De "collectieve actie": over afwisselende con- en divergentie tussen bestuurs- en privaatrecht', in: C. Backes e.a. (red.), *Milieurecht in ontwikkeling* (Jubileumbundel 30 jaar VMR), Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2012, p. 75-79.
- Wiggers-Rust 2014
L.F. Wiggers-Rust, 'Collectieve' acties: Een interne rechtsvergelijking tussen privaatrecht en bestuursrecht, Utrecht: WODC 2014.
- Van Wijk, Konijnenbelt & Van Male 2014
H.D. van Wijk, W. Konijnenbelt & R. van Male, *Hoofdstukken van Bestuursrecht*, Deventer: Kluwer 2014.
- Van Wijmen 1981
P.C.E. van Wijmen, *Recht, belang en rechtsbescherming* (diss. Utrecht), Den Haag: Vuga 1981.

- Wilensky 1976
H.L. Wilensky, *The 'New Corporatism', Centralization, and the Welfare State*, Londen: Sage 1976.
- Wilson 1973
J.Q. Wilson, *Political Organizations*, New York: Basic Books 1973.
- Wilson 1983
F.L. Wilson, 'Interest Groups and Politics in Western Europe: The Neo-Corporatist Approach', *Comparative Politics* 1983/1, p. 105-123.
- Wissink 2021
P. Wissink, 'De preliminaire ontvankelijkheidsbeslissing onder de WAMCA: hoe "inhoudelijk" mag de voorfase zijn?', *Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging* 2021/1, p. 1-14.
- Van Wolferen & Eliantonio 2020
M. van Wolferen & M. Eliantonio, 'Access to Justice in Environmental Matters in the EU: The EU's difficult road towards non-compliance with the Aarhus convention', in: M. Peeters & M. Eliantonio (red.), *Research Handbook on EU Environmental Law*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing 2020, p. 148-163.
- Zackin 2008
E. Zackin, 'Popular Constitutionalism's Hard When You're Not Very Popular: Why the ACLU Turned to Courts', *Law & Society Review* 2008/42, p. 367-396.
- Van Zanten 2020
M. van Zanten, 'Naar een indringender exceptieve toetsing van algemeen verbindende voorschriften aan algemene rechtsbeginselen', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2020/8, p. 465-471.
- Van Zanten 2022
M. van Zanten, 'Het "hernieuwd" exceptief toetsen van algemeen verbindende voorschriften: Naar een meer verfijnde toepassing van het evenredigheidsbeginsel', in: R.J.B. Schutgens e.a. (red.), *Toetsingsintensiteit: Een vergelijkende studie naar het variëren van de toetsingsintensiteit door de rechter*, Deventer: Wolters Kluwer 2022, p. 111-136.
- Zemans 1983
F.K. Zemans, 'Legal Mobilization: The Neglected Role of the Law in the Political System', *American Political Science Review* 1983, p. 690-703.
- Zipro 2009
E.J. Zipro, *Privaatrechtelijke handhaving van mededingingsrecht* (diss. Leiden), Deventer: Wolters Kluwer 2009.
- Van der Zwan 2016
N. van der Zwan, 'Het pensioenmirakel ontleed', in: M. Keune (red.), *Nog steeds een mirakel? De legitimiteit van het poldermodel in de eenentwintigste eeuw*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2016, p. 143-166.

KAMERSTUKKEN

- *Kamerstukken II* 1973/74, 11279, nr. 20
- *Kamerstukken II* 1979/80, 14818, nr. 8
- *Kamerstukken II* 1988/89, 21221, nr. 3

- *Kamerstukken II* 1991/92, 22486, nr. 3
- *Kamerstukken II* 1991/92, 22495, nr. 3
- *Kamerstukken II* 1992/93, 22486, nr. 5
- *Kamerstukken II* 1992/93, 22495, nr. 19
- *Kamerstukken II* 1996/97, 25383, nr. 1
- *Kamerstukken II* 2002/03, 28600, XI, nr. 73
- *Kamerstukken II* 2003/04, 29279, nr. 16
- *Kamerstukken II* 2007/08, 31200, nr. 19
- *Kamerstukken II* 2010/11, 32612, nr. 3
- *Kamerstukken II* 2011/12, 33000, XIII, nr. 14
- *Kamerstukken II* 2011/12, 33126, nr. 3
- *Kamerstukken II* 2011/12, 33126, nr. 6
- *Kamerstukken II* 2015/16, 34305, nr. 3
- *Kamerstukken II* 2016/17, 34608, nr. 3
- *Kamerstukken II* 2017/18, 29279, nr. 425
- *Kamerstukken I* 2018/19, 34608, A
- *Kamerstukken II* 2018/19, 34608, nr. 14
- *Kamerstukken II* 2019/20, 35550, nr. 33
- *Kamerstukken II* 2022/23, 36169, nr. 37

HANDELINGEN

- *Handelingen II* 1969/70
- *Handelingen II* 1973/74, nr. 11279
- *Handelingen II* 2002/03
- *Aanhangsel Handelingen II* 2019/20, nr. 2971

OVERIG

- *Stb.* 1979, 442
- *Stb.* 1994, 296
- *Stb.* 2012, 682
- *Stb.* 2013, 255
- *Stb.* 2019, 130
- *Stb.* 2019, 446

Jurisprudentie

NEDERLAND

Koninklijk Besluit

- KB 9 januari 1969, AB 1969/444
- KB 8 september 1975, nr. 16
- KB 28 april 1981, nr. 61

Hoge Raad

- HR 31 december 1915, ECLI:NL:HR:1915:AG1773 (*Guldemonde/Noordwijkerhout*)
- HR 20 november 1924, ECLI:NL:HR:1924:AG1795 (*Ostermann*)
- HR 25 november 1977, ECLI:NL:HR:1977:AC6111 (*Plassenschap Loosdrecht*)
- HR 1 juli 1983, ECLI:NL:HR:1983:AD5666 (*Staat/LSV*)
- HR 5 oktober 1984, ECLI:NL:PHR:1984:AG4870 (*Zorot*)
- HR 27 juni 1986, ECLI:NL:HR:1986:AD3741 (*De Nieuwe Meer*)
- HR 3 april 1987, ECLI:NL:PHR:1987:AB8386 (*Iusta Causa*)
- HR 18 december 1992, ECLI:NL:HR:1992:ZC0808 (*Kuunders/milieuorganisaties*)
- HR 11 oktober 1996, ECLI:NL:HR:1996:ZC2169 (*Leenders/Ubbergen*)
- HR 17 januari 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2249 (*Covra*)
- HR 21 maart 2003, ECLI:NL:HR:2003:AE8462 (*Waterpakt*)
- HR 3 september 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO7808 (*VAJN en NCJM/Staat*)
- HR 5 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2822
- HR 26 februari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK5756
- HR 9 april 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK4547
- HR 9 april 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK4549 (*SGP*)
- HR 9 juli 2010, ECLI:NL:HR:2010:BM2314 (*Staat/Vreemdelingenorganisaties*)
- HR 8 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY4889
- HR 3 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2014:2901
- HR 6 juni 2014, ECLI:NL:HR:2014:1342
- HR 13 juni 2014, ECLI:NL:HR:2014:1385
- HR 31 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:3068
- HR 22 mei 2015, ECLI:NL:HR:2015:1296 (*Privacy First*)
- HR 12 juni 2015, ECLI:NL:HR:2015:1602
- HR 11 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3568
- HR 3 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1049 (*SCAU*)
- HR 20 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:2006 (*Urgenda*)
- HR 2 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1538
- HR 21 mei 2021, ECLI:NL:HR:2021:750

- HR 11 maart 2022, ECLI:NL:HR:2022:347
- HR 15 juli 2022, ECLI:NL:HR:2022:1109

Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

- ABRvS 28 februari 2000, ECLI:NL:RVS:2000:AA5092
- ABRvS 20 april 2000, ECLI:NL:RVS:2000:AN6543
- ABRvS 20 augustus 2003, ECLI:NL:RVS:2003:AI1203
- ABRvS 8 oktober 2003, ECLI:NL:RVS:2003:AN7532
- ABRvS 28 juli 2004, ECLI:NL:RVS:2004:AQ5717
- ABRvS 8 september 2004, ECLI:NL:RVS:2004:AQ9953
- ABRvS 25 mei 2005, ECLI:NL:RVS:2005:AT6162
- ABRvS 22 november 2005, ECLI:NL:RVS:2005:AU7113
- ABRvS 17 mei 2006, ECLI:NL:RVS:2006:AX2120
- ABRvS 23 augustus 2006, ECLI:NL:RVS:2006:AY6762
- ABRvS 5 december 2007, ECLI:NL:RVS:2007:BB9493 (*SGP*)
- ABRvS 12 maart 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BC6406
- ABRvS 28 mei 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BD2647
- ABRvS 1 oktober 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BF3911
- ABRvS 1 oktober 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BF3912
- ABRvS 22 oktober 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BG1144
- ABRvS 10 december 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BG6403
- ABRvS 12 maart 2009, ECLI:NL:RVS:2009:BH6318
- ABRvS 24 juni 2009, ECLI:NL:RVS:2009:BI9672
- ABRvS 29 juli 2009, ECLI:NL:RVS:2009:BJ4043
- ABRvS 2 december 2009, ECLI:NL:RVS:2009:BK5060
- ABRvS 23 juni 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BM8803
- ABRvS 5 oktober 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BO0208
- ABRvS 26 januari 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BP2067
- ABRvS 31 maart 2011, ECLI:NL:RVS:2011:B10258
- ABRvS 24 augustus 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BR5687
- ABRvS 2 november 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BU3143
- ABRvS 30 november 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BU7017
- ABRvS 15 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV5108
- ABRvS 15 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV5109
- ABRvS 29 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV7245
- ABRvS 11 april 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW8735
- ABRvS 30 mei 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW6878
- ABRvS 8 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX3969
- ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1990
- ABRvS 23 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1439
- ABRvS 7 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1646
- ABRvS 18 juni 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2171
- ABRvS 9 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2475
- ABRvS 12 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4117 (*Intocht Zwarte Piet*)
- ABRvS 14 januari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:14
- ABRvS 11 februari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:345
- ABRvS 17 juni 2015, ECLI:NL:RVS:2015:1869

- ABRvS 8 juli 2015, ECLI:NL:RVS:2015:2141
- ABRvS 5 augustus 2015, ECLI:NL:RVS:2015:2505
- ABRvS 26 november 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3415 (WMO)
- ABRvS 9 december 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3727
- ABRvS 24 februari 2016, ECLI:NL:RVS:2016:465
- ABRvS 13 april 2016, ECLI:NL:RVS:2016:890
- ABRvS 12 mei 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1370
- ABRvS 15 juni 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1646
- ABRvS 22 juni 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1759
- ABRvS 14 september 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2474
- ABRvS 28 december 2016, ECLI:NL:RVS:2016:3453
- ABRvS 29 maart 2017, ECLI:NL:RVS:2017:857
- Conclusie A-G Widdershoven 22 december 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3557
- Conclusie A-G Widdershoven 24 januari 2018, ECLI:NL:RVS:2018:249
- ABRvS 16 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018:903
- ABRvS 2 mei 2018, ECLI:NL:RVS:2018:1449
- ABRvS 6 juni 2018, ECLI:NL:RVS:2018:1838
- ABRvS 21 november 2018, ECLI:NL:RVS:2018:3735
- ABRvS 30 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1399
- ABRvS 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1603 (PAS)
- ABRvS 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1604 (PAS)
- ABRvS 13 november 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3833
- ABRvS 22 januari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:213
- ABRvS 19 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:490
- ABRvS 26 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:602
- ABRvS 26 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:2048
- ABRvS 11 november 2020, ECLI:NL:RVS:2020:2706
- ABRvS 14 april 2021, ECLI:NL:RVS:2021:786
- ABRvS 4 mei 2021, ECLI:NL:RVS:2021:953
- ABRvS 1 maart 2023, ECLI:NL:RVS:2023:772
- ABRvS 1 maart 2023, ECLI:NL:RVS:2023:852
- Conclusie A-G Snijders 5 juli 2023, ECLI:NL:RVS:2023:2590
- ABRvS 2 augustus 2023, ECLI:NL:RVS:2023:2969
- ABRvS 27 september 2023, ECLI:NL:RVS:2023:3617

Centrale Raad van Beroep

- CRvB 26 november 2015, ECLI:NL:CRVB:2015:3803 (WMO)
- CRvB 26 november 2015, ECLI:NL:CRVB:2015:3834 (WMO)

College van Beroep voor het bedrijfsleven

- CBb 25 november 1965, SEW 1965/165
- CBb 30 oktober 2014, ECLI:NL:CBB:2014:415

Gerechtshoven

- Hof Amsterdam 1 juni 2006, ECLI:NL:GHAMS:2006:AX6440
- Hof Den Haag 28 mei 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:CA0587
- Hof Den Haag 9 oktober 2018, ECLI:NL:GHDHA:2018:2591 (*Urgenda*)
- Hof Den Haag 15 januari 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:183
- Hof Den Haag 7 mei 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:915 (*Luchtkwaliteit*)
- Hof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:285
- Hof Den Haag 18 mei 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:869
- Hof Den Haag 22 juni 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1094
- Hof Den Haag 19 april 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:643
- Hof Den Haag 17 mei 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:834
- Hof Den Haag 20 december 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:2429
- Hof Den Haag 14 februari 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:173
- Hof Den Haag 25 april 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:735
- Hof Den Haag 25 april 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:736

Rechtbanken

- Rb. Groningen 6 juni 1997, ECLI:NL:RBGRO:1997:AI9562
- Rb. Den Haag 29 mei 2002, ECLI:NL:RBGR:2002:AE3271
- Rb. Breda 6 oktober 2004, ECLI:NL:RBBRE:2004:AR7399
- Rb. Leeuwarden 3 oktober 2005, ECLI:NL:RBLEE:2005:AU3643
- Rb. Amsterdam 14 juli 2007, ECLI:NL:RBAMS:2007:BB0246
- Rb. Utrecht 23 september 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BK8269
- Rb. Zwolle-Lelystad 7 januari 2010, ECLI:NL:RBZLY:2010:BK9281
- Rb. Limburg 11 juni 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:4925
- Rb. Den Haag 24 juni 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:7145 (*Urgenda*)
- Rb. Den Haag 1 juli 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:7436
- Rb. Noord-Holland 25 augustus 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:7024
- Rb. Midden-Nederland 10 augustus 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:4107
- Rb. Den Haag 7 september 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:10171
- Rb. Den Haag 18 oktober 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:11809
- Rb. Den Haag 27 december 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:15380
- Rb. Noord-Holland 14 november 2018, ECLI:NL:RBNHO:2018:10193
- Rb. Gelderland 9 april 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:1535
- Rb. Midden-Nederland 15 april 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:1969
- Rb. Den Haag 5 februari 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:1878 (*SyRI*)
- Rb. Den Haag 7 juli 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:6856
- Rb. Amsterdam 19 augustus 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:4057
- Rb. Den Haag 9 december 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:12449
- Rb. Den Haag 31 december 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:13643
- Rb. Den Haag 8 januari 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:63
- Rb. Den Haag 28 januari 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:600
- Rb. Den Haag 16 februari 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:1100
- Rb. Den Haag 5 maart 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:1920
- Rb. Den Haag 19 maart 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:2552
- Rb. Den Haag 10 mei 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:4773

- Rb. Den Haag 26 mei 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5337
- Rb. Midden-Nederland 11 augustus 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:3778
- Rb. Den Haag (vzr.) 17 september 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:10092
- Rb. Den Haag (vzr.) 1 oktober 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:10664
- Rb. Den Haag 29 november 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:12992
- Rb. Overijssel 27 december 2021, ECLI:NL:RBOVE:2021:4857
- Rb. Den Haag 26 januari 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:535
- Rb. Den Haag 6 april 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:3043
- Rb. Gelderland 11 mei 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:6063
- Rb. Den Haag 6 oktober 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:10210
- Rb. Den Haag 9 november 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:11457
- Rb. Noord-Nederland 28 april 2023, ECLI:NL:RBNNE:2023:1736

INTERNATIONAAL

Hof van Justitie van de Europese Unie

- HvJ EG 5 februari 1963, ECLI:EU:C:1963:1 (*Van Gend & Loos*)
- HvJ EG 27 maart 1963, ECLI:EU:C:1963:6
- HvJ EG 15 juli 1963, ECLI:EU:1963:17 (*Plaumann & Co./Commissie*)
- HvJ EG 15 juli 1964, ECLI:EU:C:1964:66 (*Costa/ENEL*)
- HvJ EG 6 oktober 1982, ECLI:EU:C:1982:335 (*Cilfit*)
- HvJ EU 12 mei 2011, ECLI:EU:2011:289 (*Trianel*)
- HvJ EU 7 november 2018, ECLI:EU:C:2018:882 (*PAS*)
- HvJ EU 14 januari 2021, ECLI:EU:C:2021:7

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

- EHRM 9 oktober 1979, ECLI:CE:ECHR:1979:1009JUD000628973 (*Airey/Ierland*)
- EHRM 18 juni 2013, ECLI:CE:ECHR:2013:0618JUD004860906 (*Nencheva e.a./Bulgarije*)
- EHRM 2 juli 2020, ECLI:CE:ECHR:2020:0609DEC007443514 (*Kalfagiannis en Pospert/Griekenland*)
- EHRM 14 december 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:1214JUD002391415 (*Genderdoc-M en M.D./de Republiek Moldavië*)

VERENIGDE STATEN VAN AMERIKA

Supreme Court of the United States

- USSC 18 mei 1896, 163 U.S. 537 (*Plessy v. Ferguson*)
- USSC 19 november 1928, 278 U.S. 96 (*Hunt v. United States*)
- USSC 25 april 1938, 304 U.S. 144 (*United States v. Carolene Prods. Co.*)
- USSC 17 mei 1954, 347 U.S. 483 (*Brown v. Board of Education of Topeka*)
- USSC 14 januari 1963, 371 U.S. 415 (*NAACP v. Button*)
- USSC 20 april 1964, 377 U.S. 1 (*Brotherhood of Railway trainman v. Virginia*)

- USSC 5 december 1967, 389 U.S. 217 (*United Mine Workers v. Illionois State Bar Association*)
- USSC 5 april 1971, 401 U.S. 576 (*United Transportation Union v. State Bar of Michigan*)
- USSC 19 april 1972, 405 U.S. 727 (*Sierra Club v. Morton*)
- USSC 22 januari 1973, 410 U.S. 113 (*Roe v. Wade*)
- USSC 18 juni 1973, 412 U.S. 669 (*United States v. Students Challenging Regulatory Agency Procedure*)
- USSC 25 juni 1975, 422 U.S. 490, 498 (*Warth v. Seldin*)
- USSC 30 mei 1978, 436 U.S. 412 (*Primus*)
- USSC 12 januari 1982, 454 U.S. 464, 474 (*Valley Forge Christian Coll. v. Ams. United for Separation of Church and State*)
- USSC 3 juli 1984, 468 U.S. 737, 750 (*Allen v. Wright*)
- USSC 25 juni 1986, 477 U.S. 274 (*International Union, Union Automobile, Aerospace, and Agricultural Implement Workers of America v. Brock*)
- USSC 12 juni 1992, 504 U.S. 555, 560-561 (*Lujan v. Defenders of Wildlife*)
- USSC 13 mei 1996, 517 U.S. 544, 555-556 (*United Food and Commercial Workers Union Local 751 v. Brown Group*)
- USSC 20 juni 2011, 131 U.S. 2541 (*Walmart Stores, Inc. v. Dukes*)
- USSC 23 juni 2022, 597 U.S. 215 (*Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*)

State Supreme Courts

- New Jersey Supreme Court 1845, 20 N.J.L. 368 (*State v. Post* and *State v. Van Beuren*)

Circuit Courts

- 8th Cir 27 november 1979, 611 F2d 684, 690-91 (*Associated General Contractors of ND v. Otter Tail Power Co*)
- 9th Cir 17 december 1982, 684 F2d 627 (*Washington State Building and Construction Trades Council v. C. Spellman*)
- 7th Cir 19 december 1983, 724 F2d 1247, 1259-60 (*Peick v. Pension Benefit Guarantee Corp*)
- 9th Cir 19 augustus 1983, 713 F2d 525 (*Sagebrush Rebellion, Inc. v. Watt*)
- 9th Cir 18 februari 1986, 783 F2d 821 (*United States v. Stringfellow*)
- 1st Cir 6 juli 1992, 968 F2d 1373, 1375 (*American Postal Workers Union v. Frank*).

Curriculum vitae

Rowie Stolk (1993) behaalde haar bachelor Politicologie (2014, cum laude), bachelor Rechtsgeleerdheid (2015) en masterspecialisatie Staats- en bestuursrecht (2016, cum laude) aan de Universiteit Leiden. Naast haar studies werkte Rowie als studierend medewerker bij de afdeling Competition and Regulation van De Brauw Blackstone Westbroek (2014-2015) en liep zij stage bij Van der Feltz advocaten (2015). Tijdens haar masterstudie was Rowie aangesteld als student-assistent bij de afdeling Staats- en bestuursrecht van de Universiteit Leiden (2015-2016). Na haar afstuderen begon zij bij deze afdeling als onderwijs- en onderzoeksmedewerker (2016-2017), waarna zij daar van 2017 tot 2023 als promovenda en docent werkte aan haar promotieonderzoek. In 2019 was Rowie gedurende vijf maanden als *visiting researcher* verbonden aan de Law School van de University of California, Los Angeles. Zij won de facultaire Meijersprijs voor het beste gepubliceerde artikel voor het facultaire onderzoeksprogramma 'Legitimacy and Effectiveness of Law & Governance in a World of Multilevel Jurisdictions' (2022). Sinds april 2023 is zij als coördinator verbonden aan Empirical Legal Studies@Leiden. Per 1 november 2023 is zij als universitair docent verbonden aan de afdeling Staats- en bestuursrecht van de Universiteit Leiden.